

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab

Side 50: P. Steen Jacobsen in memoriam

Side 52: Siden sidst

Side 52: Miniaturemilitær

Side 52: Chakotens Julemøde og
Årskonkurrence 2006

Side 53: Ove Johnsens 29. August 1943

Side 54: Livgardeeskadronen 1848
Selskabets årsfigur 2006

Side 61: Slaget ved Mills Springs - 1862

Side 62: Billedmanuskripterne
fra Freiberg og Dresden

Side 65: Krigssangene 1801 og
"fædrelandets frivillige sanger"
i matrostøj

Side 70: Perryfigurer

Side 70: Frederik den Syvendes March
ved Jægerspris 2006

Side 71: God gang i anvisningssalgene

Side 71: Krigsspillet's gentleman

Side 72: Forsiden viser

Side 74: Chakotens mødeliste

Side 74: Modelbauwelt i Hamburg

Kampscene fra slaget ved Mills Springs (se side 61)

Estandartfører i kollet, efter H.C. Hyllested, 1829. Estandartbandoleret kan ses i detaljeret aftegning på Chr. Würgler Hansens Planche, Den Kongelige Livgarde til Hest 1800-13. (se side 54)

Postkort fra Tøjhusmuseet med farvelægning efter Chr. Bruun, Den kgl. Livgarde til Hest 1837, Ritmester og Garder. (se side 54)

Chakoten

udkommer 4 gange årligt og udgives af
Dansk Militærhistorisk Selskab
Udgives med støtte fra Prins Joachim's
og Prinsesse Alexandras Fond

Abonnement tegnes ved indmeldelse
i Selskabet.

Bank reg.nr. 1551
Konto 655 4873
IBAN: DK37 3000 0006 5548 73
SWIFT: DABADK33
Kontingent for 2006 kr. 300,-
Fra udlandet kr. 350,-

Selskabets Protektor

Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Selskabets Præsident

Hans Chr. Wolter
Violvej 36, 3500 Værløse
Tlf. 44 48 43 42
E-mail: wol @ newmail.dk

Kasserer og adresser

Lasse Arnold
Kirkebroen 9, 2650 Hvidovre
Tlf. 3675 8633
E-mail: larnold3@esc.com

Udveksling af blade

Ole Thureholm
Solbærvangen 40, 2665 Smørum
Tlf. 4126 5781
E-mail: thurholm@post5.tele.dk

Anvisningssalg

Aksel Willumsen
Kongedybet 18, 2.th., 2300 Kbh. S
Tlf. 32 54 01 77
E-mail: aksel@corfitz.com

Redaktion

T. Snorrason
Wilkensvej 19, st. th., 2000 Kbh. F.
Tlf. 38 86 80 90
E-mail: tsnorrason@mobilixnet.dk

Selskabets hjemmeside

www.chakoten.dk

Opsætning

Rasmus Vestergaard
Københavns Tekniske Skole
Grafisk afdeling
CHAKOTEN 2006
ISSN 0901-4799

Tryk

PE Offset & Reklame
Tomrevej 9
6800 Varde

P. Steen Jacobsen in memoriam 10.oktober 1930-25. august 2006

Med P. Steen Jacobsens bortgang har vi mistet vores æresmedlem. Det er vanskeligt at tænke på Steen kun i fortiden – for han er så nærværende, og han har gennem sin sjældne kombination af hjælpsomhed, gæstfrihed og ukuelig faglig energi løbende sat sit umiskendelige og berigende præg på vores foreningsliv og hele omgangstone.

Det kræver sin mand at gøre fortiden så levende, som Steen præsterede det over for de yngre generationer – og det lige til de seneste år. Steen havde sin ballast som meget kompetent boghandler, og hans kulturelle bredde i tid og rum var ikke til at komme udenom. Steen indtrådte i Selskabet i 1963/64 og specialiserede sig tidligt i den danske treårskrig 1848-1850, hvor han sammen med sin søn i 1970'erne opbyggede talstærke krigsspilhære af alle våbenarter på begge sider, og han stod fadder til et banebrydende regelsæt at spille efter. Den omfattende militærhistoriske viden, som Steen opbyggede, kommer ingen sovende til, men yder man indsatsen, så vokser litteratur- og paratviden sig også til veltildannede redskaber i en kyndig hånd, som det skete for Steen.

For Steen faldt det naturligt generøst og kompromisløst at dele sin viden med andre interesserede. At hans viden var større end andres, førte ikke til nogen form for bedrevidenhed – tværtimod blev han den åbne autoritet, som man naturligt søgte. Han blev derfor gennem sit rolige og ualmindelig hyggelige gemyt et naturligt midtpunkt til Selskabets møder og aktiviteter. Det har især for nye medlemmer betydet rigtig meget, og det har skabt dybe venskaber.

I Steens selskab folte man sig beriget, og erindringen om hans lune fortælleform vil altid kaste varme af sig, som når han berettede om dengang, hvor han blev standset af en patruljevogn, fordi ordensmagten fandt, at han kørte lige lovlig langsomt, selvom der var vejbump at tage hensyn til. Det blev så til, at Steen stod ud sin bil, åbnede til bagagerummet og med slet skjult begejstring åbenbarede et par danske brigader på vej til krigsspil for at slå insurgenterne. Den slags aftvinger respekt og beundring!

For foreningens ve og vel blev det en stor gevinst, at Steen tog på sig at være et aktivt bestyrelsesmedlem og med fast og kyndig hånd at varetage kassererhvervet igennem så mange år. Steen forenede sin forretningsmæssige og realitetsbetonede tilgang med sin ildhu og loyalitet over for Selskabets formål og medlemskreds, som vi alle har nydt godt af. Vi ved, at Steen satte pris på sit æresmedlemsskab, og det er godt at tænke på.

Gæstfriheden i det smukke hjem blev notorisk, og på trods af sygdom, forblev den helt op i de seneste år. Indtrykket af menneskeligt overskud forstærkes derfor af den disciplin og næsten overmenneskelige styrke, der må have været påkrævet for så roligt og opmærksomt over for andre at fortsætte som det perfekte værtspar, som Kåtte og Steen altid udgjorde.

Steen besad et stort organisatorisk talent til i det stille at planlægge tingene, så de forløb til perfektion – vi husker udstillinger og arrangementer men også Selskabets julemøder, der blev så gode og hyggelige, ikke mindst fordi Steens kyndige hånd havde trukket i trådene, og fordi Kåtte tilførte sit "female touch".

P. Steen Jacobsen var et ædelt menneske, og talrige medlemmer vil altid mindes ham og hans opofrende gerninger.
Ære være hans minde.

Hans Chr. Wolter

Siden sidst

De Danske Landsoldater 1848-1864

Sæsonstarten den 9. august blev både god og meget velbesøgt. Franz og Flemming var særdeles veloplagte og havde medbragt ikke så lidt – så meget, at de kunne gennemgå tre uniformer for linieinfanteriet fra yderst til inderst: 1842, 1848 og 1864. Hertil kommer, at bevæbningen var fuldstændig og udstyret ligeså – ned til patroner og spiseske. Foreningen går seriøst til værks, og deres viden om soldatens betingelser var meget overbevisende. Vi fornemmede uniformens og udstyrets kompleksitet, at soldaten måtte have hjælp fra sin sidemand, og hvor voldsomt belæst og iklædt adskillige lag den enkelte var, når han på den varme 24. juli 1850 be-

vægede sig frem mod det største slag i Nordens historie – Isted.

Det er en god skik, når medlemmerne til moderne medbringer relevante effekter. Til mødet med landsoldaterne supplerede vi således original- og kopigenstande med relevante bøger og figurer. Til den slags er lokallet med general Veggers samling på Det Kongelige Garnisonsbibliotek rigtig velegnet.

Et par nordstatsfolk fra Den Amerikanske Borgerkrig havde også indfundet sig, så vi i tilgift fra Ole fik reveille og retræte på trompet samt trommesignaler.

HCW

Miniaturemilitær

Den 29. oktober i Gammel Varmecentral, Kl. 12.00 – 16.00

Foranledning af Kasteslets åbent hus arrangement, er vi igen i år en del af dette store arrangement.

Vi afholder som de foregående år udstillingen "Miniaturemilitær" i "Gammel Varmecentral", hvor der vil blive vist figurstobning, figurbemaling, krigsspil og figurer/dioramaer og meget andet - til glæde for store og små.

I gården til Varmecentralen vil der endvidere, hvis alt falder på plads, være re-enactere i Nordstatsuniformer - både til fods og til hest.

Og Kastelet vil som tidligere opvise et stort program af militært tilsnit, så der vil for alle være masser at opleve på dagen.

Er der medlemmer, som har tid og lyst til at være med til at opbygge udstillingen, udstille figurer, være ambassadører for selskabet, være vagter mm. hører vi gerne fra jer. Enhver hjælpende hånd er meget velkommen.

Men man er selvfølgelig også velkommen til bare at besøge udstillingen og få en snak.

Kontaktpersoner er Leif Christensen, Tlf. 28 26 70 83, E-mail leif.e@adr.dk eller Christian Raun, Tlf. 33 31 21 22, E-mail c.raun@webspeed.dk

Chakotens Julemøde og Årskonkurrence 2006

Onsdag den 29. november

kl. 18.00 i Kastelet, Hestestalden, Nordre magasin

Fra kl. 17.30 – 18.30 er der indlevering af udstillingsgenstande til årskonkurrencen.

Herefter er der smørrebrød med dertil hørende julehygge, kaffe og kage. Pris for spisning er 75,- kr. for voksne og 25,- kr. for børn under 15 år. Vin, øl og sodavand kan købes til rimelige priser. Selskabets medlemmer opfordres til at tage ægtefælle/samlever samt børn med til det populære arrangement. Også i år er Figurina Danica inviteret til at deltage i konkurrencen.

Tilmelding

Afhensyn til indkøb af smørrebrød m.m. bedes deltagerne tilmelde sig til vicepræsident Aksel Willumsen, tlf. 32 54 01 77 eller E-mail: aksel@corfitz.com, senest onsdag den 23. november.

Årskonkurrencen

De forskellige kategorier er:

Enkeltfigurer op til 65mm. Enkeltfigurer over 65mm. Figurgrupper, vignetter, panoramaer og dioramaer. Krigsspilsfigurer.

Chakotens Årsfigur 2006 - Dansk Hestgarder 1848 "Fra det hjemlige skatkammer"

Alt kan tilmeldes sidste kategori, som ikke falder under de ovenstående. Nogle eksempler: tegninger, replicavaben, publikationer, te-maer om frintærker, medaljer osv. – eneste betingelse er, at man på en eller anden vis har gjort en særlig indsats for at fremstille, eller samle det udstillede.

Best in Show

Overordnet præmie til den udstillingsgenstand af alle, som får flest stemmer.

Også i år er der en uforpligtende børnekategori med præmier (slikposer) til alle dem som deltager. Det er bare med at kickstarte børnene - de er jo selskabets fremtid.

Præmierne er som sidste år, Chakotens flotte Diplom, Chakotens prægtige vin og ikke mindst vort flotte skjold til "Best in Show".

Ove Johnsen står som nummer fem fra højre i bagerste række på gruppebilledet

Om 29. august 1943, som Torpedomath nr.1. Ove Steen Johnsen oplevede hændelserne.

En forårsdag stod jeg ved lækken og talte med min nabo, Ove S. Johnsen om vores forening "Chakoten". Vi kom ind på foredragene og jeg fortalte om pensioneret orlogskaptajn, Jørgen Strange Lorenzen's foredrag november 2004, der til dels handlede om tyskernes overtagelse af Holmen i 1943. Så siger Ove til min overraskelse: "der var jeg da med". Straks var jeg interesseret og spurgte om jeg ikke måtte skrive en lille historie til Chakoten. Det viste sig at Ove Johnsens svigerson for et par år siden havde skrevet en kort gennemgang af oplevelserne som vi hermed bringer.

Leif Christensen

mørket.

Mens man lå i beskyttelses rørene, kunne man høre spredt skydning samt nogle større detonationer, der stammede længere nede fra Holmen.

Da det blev lyst, blev man beordret over til "Planbygningen" for at træde an bag denne. Ankommet dertil, påbegyndtes der et større skyderi og alle faldt ned hvor man stod. Indledningsvis stammede ildafgivelsen "fra havnen" og man mente at det var nogle tyske fartøjer, der lå ved "Larsens Plads". Det var ret tung ild, med sporlys i mange farver, der langsomt i en bue fløj over mandskabet. Den mulige tyske flådeenhed beskød et område ovre på B&W. Herfra blev ilden besvaret med håndvåbenild, hvorfor besætningen fra FYN nu lå under direkte krydsild. Pludselig kom en Kontraadmiral uden hovedbeklædning løbende og råbte, at hvis ilden ikke standsede, truede tyskerne med at skyde de danske fanger. Derefter forsvandt han igen.

I mellemtiden var to marinere ramt, den ene, Math-elev Ove Rasmussen i halsen og han blev stærkt blodende båret over til KSA, hvor han døde kort efter. Dette fik en af delingsførerne, Soløjntant Frank, til under skyderiet at gå over mod en mindre tysk enhed, der lå på forsiden af Planbygningen. Her smed han sin tjenesterevolver ned foran dem og råbte: "mordere", da han troede det var dem der havde skudt de to marinere. Tyskerne blev meget overraskede og svarede, at det ikke var dem der havde afgivet skuddene. Imens lå besætningen fra FYN i en stor klump.

Skydningen stilnede langsomt af og igen blev der kommanderet opstilling. Imidlertid måtte man endnu et par gange kaste sig ned p.g.a. skydning inden det lykkedes.

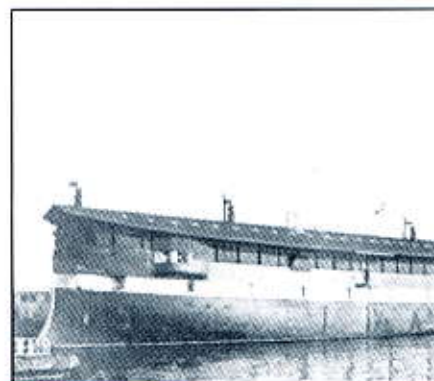
Nu blev man under tysk eskorte ført igennem Holmen og mod Værftsporten. To gange dykkede tyske fly tæt over den tilfangede enhed. Ved Værftsporten blev alle officerer taget fra og marinere med befalingsmænd blev ført ad Torvestræde op mod Amagerbrogade. Langs hele vejen stod mange danskere og græd, da det så denne forsamling af marinesoldater klædt i al slags mundering blive ført væk. Alle blev ført til "Flyvebådstationen" og der sat ned i en stor firkant, bevogtet af tyske soldater. Der gik rygter om, at man skulle føres som krigsfanger til Tyskland. Hele dagen sad man bare her. Sent om eftermiddagen blev der igen beordret opstilling og man blev af samme vej ført tilbage til kaserneskipet FYN, der i mellemtiden var blevet plyndret.

Det kan være andre har en anden oplevelse af hændelserne d. 29. august 1943, men denne korte fortælling er hvordan de fleste mathelever årgang 1943 husker denne.

Ove Steen Johnsen 1943

Besætningen på kaserneskipet FYN blev purret tidligt om morgenen, mens der endnu var mørkt udenfor. Man fik at vide at Tyskerne var i færd med at tage Holmen. Hvorfor alle våben øjeblikkelig skulle smides overbord fra kaserneskipet, Marinesoldaterne, ca. 150 mathelever og ca. det samme antal værnepligtige, fik skyndsomt gjort dette. Derefter fik man ordre på at søge i beskyttelsesrum, der var nogle lange nedgravede rør ved batteriet "Sixtus". Da tiden var yderst knap, var mandskabet kun iført det tøj, man nu hurtigst kunne finde og tage på

Kaserneskipet Fyen.

Livgardeeskadronen 1848

Selskabets årsfigur 2006

af Hans Chr. Wolter

Den 31. maj 1866 – altså for 140 år siden – blev Den Kgl. Livgarde til Hest nedlagt, efter at enheden havde udgjort en fast bestanddel af den dansk/norske og senere af den danske hær siden enhedens oprettelse i januar 1661. Igennem perioden har enheden gjort tjeneste som tungt kavaleri i regulære slag – ikke mindst mod svenskerne ved Helsingborg den 10. marts 1710 og ved Gadebusch den 20. december 1712 – ligesom den gennem generationer har forrettet en omfattende kongelig vagt- og eskortetjeneste. Hertil kommer, at enhedens status som den fornemmeste kavalerienhed og dens udsøgte uniformering, bevæbning og ekvipering gjorde den i særlig grad pittoresk, hvor den færdedes.

Figuren og kunstneren

Til erhvervelse for medlemmerne har Selskabet fremstillet en tinfigur i flere enkeltdele i 90mm størrelse. Figuren, som er en

Bemalet 90 mm figur af en gardist fra Livgardeeskadronen 1848 i revueuniform. Selskabets årsfigur er modelleret af Einar Hansen og her samlet og bemalet af John Winther.

afsiddet kongelig dansk livgarder til hest, som han så ud i 1848, er modelleret af nu afdøde mangeårigt medlem af Selskabet, Einar Hansen. Figuren, der udbydes, er fremstillet på følgende vis: originaldele er af John Winther Hansen først lagt i slynge-støbningsform og derefter nystøbt, således at figurdelen – torso med ben, hoved, arme, pallask, sabeltaske, patrontaske og remme med spænder – kan leveres i fint tin.

Førlegget for figuren er Chr. Bruuns Danske Uniformer, Første Samling, 1837, planche nr. 18: Gardist ved Livgarden til Hest.

Einar Hansen, der blev født den 30. juni 1923, og som blev begravet den 11. november 2004, er ikke mindst kendt for sin store og aldeles fremragende model af en dansk skanse, der i dag står på Historiecenter Dybbøl Banke, og som er bemanded med dansk mandskab og bestykket med danske kanoner i 20mm størrelse samt for sine hanebrydende modelleringer i såvel 54mm som i 120mm størrelse af det danske artillerisystem Fibiger 1834, der anvendtes i begge de slesvigske krige. Modellen af en stående dansk livgarder til hest 1848 er Einar Hansens første store modellering, og kvaliteten er imponerende høj, hvorfor det er en stor glæde netop i år at kunne udbyde den til køb for Selskabets medlemmer. Figuren vil kunne anvendes, som den er. Den kan bruneres, bemales i de rigtige farver, eller den kan tillige konverteres til for eksempel en officer eller en trompeter; figuren vil også kunne suppleres med en hest – eksempelvis gennem brug af de fremragende heste fra firmaet Poste Militaire i 90mm størrelsen. Nedenstående afsnitstekster om "Fra to til én eskadron og uniformsændringer undervejs" og "Uniformeringen" tjener også det formål at belyse, hvorledes figuren gennem konverteringer kan ændres mere eller mindre vidtgående, end ved blot at følge teksten i afsnittet "Garderen i revueuniform i 1848".

Figuren leveres ved henvendelse til:
John Winther Hansen
Slangerup Overdrev 19, 3550 Slangerup
Tlf. 47 33 44 08 eller
mail: john-lise.hansen@privat.dk

Hvert medlem kan erhverve én figur for kr. 75,00 netto. Eventuelt følgende figurer kan af medlemmer erhverves for kr. 150,00 netto pr. stk. For forsendelse beregnes kr. 50,00 pr. figur. Figurer vil også kunne afhentes i forbindelse med Selskabets møder i Kastellet i København. Figuren produceres i et begrænset antal.

Fremstillet ved Livgarden til Hest
Stregtegning fra Chr. Bruun,
Gardist ved Livgarden til Hest 1837.

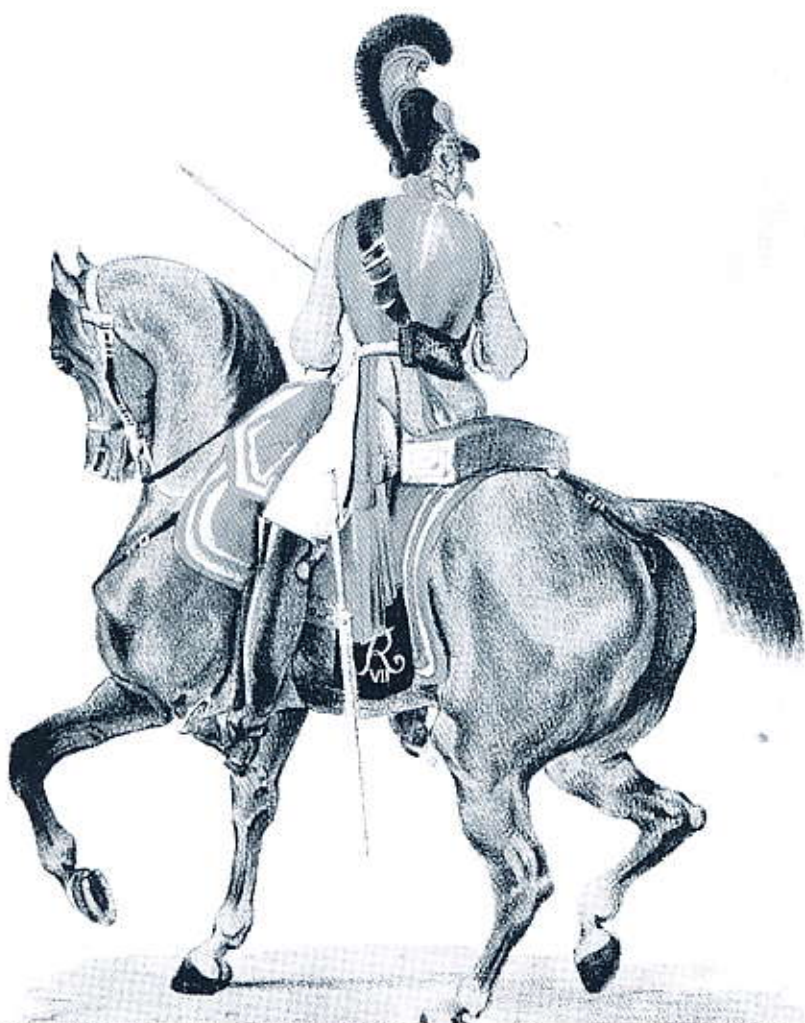
Oprettelsen

Livgarden til Hest blev oprettet i januar 1661, da man i Krigskollegiet fastlagde lønningssatser for hver enkelt af graderne: én oberst, én ritmester, to løjtnanter, én kvartermester, én monstterskriver, tre korporaler, to trompetere og 120 gardere. Enhedens første oberst blev Frederik von Arenstorff (1626-1689), der havde stået i svensk tjeneste under belejringen af København, men som nu aflagde troskabsed til den enevældige danske konge, Frederik 3. (1609-1670). Arenstorff naturaliseredes i 1670 som dansk adelsmand.

Fra to til én eskadron og uniformsændringer undervejs

Under Napoleonskrigene monstrede Den Kongelige Livgarde til Hest to eskadroner, der primært havde til formål at forrette vagt- og eskortetjeneste for kongefamilien, og hvor hver eskadron talte fire officerer, fem underofficerer og 60 gardere, foruden understab med en samlet styrke på 153 mand. I understaben indgik kvartermester, feltskærer, auditor, berider og hans assistent, underfeltskærer, paukeslager, fienesmed og seldelmager foruden fem trompetere.

Enheden på kun én eskadron, som Livgarden til Hest reduceredes til under Treårskrigen, blev påvirket og formet af en række organisations- og udstyrsbestemmel-

En Officer, 1849 Våbenhistorisk Årbog 1992. Fra samme serie som gardisten 1849. En overmaling vanskeliggør synligheden af det kongelige navnetræk på pistolhylstrene. (kan ses i farver på Chakotekens hjemmeside)

ser frem til 1848.

I 1815 bestemtes det, at enheden ikke længere skulle bruge karabin, bortset fra, når man var afsadlet ved paraderinger og ved vagttjeneste, og til hest skulle alene flankørerne føre karabin. I 1828 fulgte bestemmelsen om under vagttjeneste ikke længere at bruge karabin men i stedet dragen pallask. I juli 1832 havde man fået afprøvet prøvekyrasset, som derefter sendtes til Solingen sammen med en bestilling på kyrasser. Da en prøve fra fabrikken var blevet godkendt året efter, kunne man nu på Frederiksværk bestille lignende kyrasser men til officererne. Med kyrassernes indførelse bortfaldt i 1833 enhedens skytteafdeling, men halvdelen af hver eskadrons 2. deling skulle i stedet øves i blænkning med rytterpistoler.

Ligeledes i 1832 bestemtes det, dels at officerskolleterne skulle have samme snit som mandskabets, og at knaphullerne på kraven og opslagene på kolleten så vel som på skoderne ikke skulle broderes men forsynes med en sølvtræse, og dels at de hidtil anvendte distinktioner på kolletens armer skulle bortfalde, og at der i stedet skulle bæres epauletter på kolleterne af samme farve

som hidtil med den forandring, at epauletterne for premier- og sekondlojtnanter skulle være med højrod kant. I 1833 kunne officererne anbringe en sølvbroderet krone på kolletens skoder, og mandskabet normeredes med en lignende.

Med den nye hærordning af den 28. april 1842, der blev gennemført den 1. juni, reduceredes Livgarden til Hest til én eskadron, og den annekteredes en husardivision med 2 husareskadroner. Frem til raupehjelms indførelse i 1835 havde man kunnet skelne mellem de to eskadroner ved hjælp af toppen på casquens fjer, der var rød eller blå. I januar 1843 fulgte detaljerede bestemmelser for officerernes uniformering:

1. Galla: rød uniformskjole med sølvbroderi i sløjfer, hvide bukser og stive støvler, trekantet hat, skærf og kårde.

2. Halvgalla: samme påklædning men med lyseblå klædesbukser med sølvgalon i stedet for hvid.

3. Revuepåklædning: kollet, kyras, skindbukser og stive støvler, casque, gallapatron-taske i sort rem, skærf, pallask, sabeltaske og handsker med stive kraver.

4. Til daglig vagttjeneste: revuepåklædning men uden kyras og med daglig patron-taske i

sort rem.

5. I tjeneste under gevær: kollet med eller uden kyras, lyseblå klædesbukser med hvid galon, casque, daglig patron-taske i sort rem, skærf, pallask og sabeltaske.

6. I daglig tjeneste: uniformskjole eller frakke, lyseblå klædesbukser med hvid besætning, trekantet hat og pallask.

7. I indre tjeneste: samme påklædning som i daglig tjeneste, men med hue i stedet for trekantet hat.

Afsadlet skulle der ikke anlægges kyras, med mindre det blev udtrykkeligt befaleet.

I 1844 reglementeredes eskadronens underofficerer med epauletter ligesom fodgardens underofficerer havde det, dog med den forskel, at klædesbesætningen skulle være poncaurød i stedet for fodgardens lyseblå. Yderligere skulle skulderstropperne på kolleterne for trompetere, underkorporaler og gardere forsynes med det kongelige navnetræk ("Rexer") med krone af nysølv.

I september skulle Livgardeeskadronens officerer straks anlægge kapper af lyseblåt klæde med højrode kanter, ligesom underofficererne, trompeterne og garderne skulle det, når opslidningsterminen for de eksisterende røde kapper og mantelsække udløb. Det vil sige, at der derefter løbende skulle leveres lyseblå kapper og mantelsække som i det øvrige kavaleri.

Efterfølgende – under Frederik 7. (1808-1863) blev såvel kapperne som mantelsækkene på ny røde. I 1844 bestemtes også, at eskadronen i den daglige vagttjeneste skulle bære lyseblå klædesbukser med hvid galon over støvlerne i stedet for som hidtil skindbukser og stive støvler.

Deltagelsen i Treårskrigen 1848-1851

Reelt deltog Livgardeeskadronen, som enheden hed under Treårskrigen, ikke i krigshandlinger undervejs i felttogene. Ved oprørets udbrud i marts 1848 foreredes det danske armekorps for at rykke ind i Slesvig. Den 1. april afmarcherede Livgardeeskadronen fra hovedstaden, over Fyn og gennem Kolding nåede man Flensborg og gik atter tilbage til Kolding den 16. april. Herefter fulgte - sammen med andre kavalerienheder - kantonement mellem Middelfart og Odense. Tidligt i maj blev Livgardeeskadronen trukket tilbage til Frederiksborg. Otto Baches berømte maleri af enhedens indskibning i Korsør har sin baggrund i, at enheden under kommando af Prins Christian til Slesvig-Holsten-Sonderborg-Glücksborg - den senere Kong Christian 9. (1818-1906) - den 20. juni fik ordre om at afmarchere fra Frederiksborg til Korsør, hvor der overski-bedes til Kolding.

Livgardeeskadronen indgik herefter sammen med de to husareskadroner i en kavale-

Prins Christians møde, den 28. april 1848, med Carl baron Blixen-Finecke (1822-1873), der førte den ene af de to eskadroner af Herregardsskytterne. Illustration af K. Hansen-Reistrup, 1897.

ribrigade, og i midten af juli var brigaden trukket tilbage til Vejleområdet med Livgardeeskadronen ved Konstantia Kro og Hedensted. Få var de forposttjenester, der fulgte frem til våbenstilsstanden den 2. september, hvorefter eskadronen blev sendt tilbage til kongelig vagttjeneste ved Frederiksborg.

Ved krigens nyudbrud afmarcherede enheden på ny den 14. marts 1849 til Fyn og returnerede medio april til hovedstaden. Herefter stod det på vagttjeneste på Frederiksborg og Christiansborg slotte og på en kongelig revue den 11. september på Amager Fæled. Under felttoget i 1850 opholdt Livgardeeskadronen sig i København.

Otto Baches maleri af Livgardeeskadronen

Otto Bache (1839-1927) var købmandsøn fra Roskilde; Han blev professor ved Kunstakademiet i København 1887-1909, og udviklede sig blandt andet til at blive en fremragende dyremaler. Blandt hans store værker er billedet af de sammensvorne, der rider fra Finderup morgenen efter mordet på Erik Glipping, gengivelsen af et koppel heste uden for Lindens Kro ved Roskilde og soldaternes hjemkomst til København i 1849.

Han malede som et bestillingsarbejde den storslåede og krigsromantiske gengivelse af Livgardeeskadronens indskibning i revueuniformering, således at maleriet kunne overrækkes som gave til Christian 9, i forbindelse med kongens 25 års jubilæum den 15. november 1888. Maleriet, der er betitlet "Hestegarden indskibes i Korsør for at begive sig til Krigsskuepladsen 1848", er et nation-

nalt klenodie i kongehusets eje, men deponeret til Museet på Sønderborg Slot, hvor det kan besees.

Det helt naturalistiske og romantisk-realistiske maleri maler 4 alen i længden og 2 alen og 16 tommere i højden (262 cm X 173 cm). Maleriets disposition er usædvanlig og har også været genstand for overvejelser om, hvorvidt Christian 9. måtte have fundet, at kunstneren havde tildelt den senere kongen en for tilbagetrukket placering. På proportioner og perspektiv er der imidlertid intet at udsætte.

Sceneriet udspiller sig på Korsørs Esplanade, ved Gammel Bro og med Fæstningen i baggrunden. Til højre ser man en gardes, der bøjer sig efter en tabt lederrem og til venstre en anden gardes, der har været skodesløs nok til at tage sin rytterpistol, én har aflagt raupehjelmen, mens han vander sin hest, en anden tørrer svæden af panden. Hestene føres ved hånden om bord i skibet.

Midt i maleriet finder vi så den lille dreng - formentlig Peter "Forgaard". I sine erindringer skriver Otto Bache blandt andet om sin barndom, da han i 1848 som ni-årig boede på Amager. I gården, hvor familien boede, var der "to Peter'e, som for at skjælné dem fra hinanden blev kaldt efter deres Bøliger, Peter Forgaard og Peter Bagggaard, den første var om Sommeren barbenet og i Krigens Tid solgte han Skillingsviser (jeg har søgt at forherlige ham paa Billedet af Hestgarden)."

Peter har på maleriet fået træsko på, og er i færd med at sælge sine skillingsviser, hvorved gruppen i forgrunden også bliver fremhævet.

Ritmester Prins Christian til Glücksborg - den senere Christian 9. - finder man i en til-

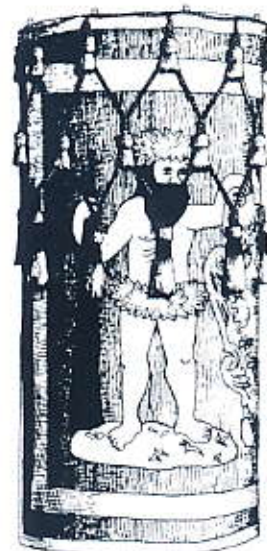
bagtrukket position med hånden på hoften, til højre for sig adjutanten, kammerherre, løjtnant Alexander Georg Berner (1793-1850) og i samtale med formentlig kaptajn Peter Wilhelm Tegner (1798-1857), sotransportvæsenets leder.

Umiddelbart til højre for Fæstningstårnet ses Livgardeeskadronens estandart båret af en underofficer.

Foran løjtnanten med estandarten står der en trompeter med rød hestehårsraupe på kammen, som er i færd med at regulere sadeldøjet på sin grå hest. På skuldrene bærer han røde svalereder med sølvtræsse, og han er udstyret med trompet model 1828.

På Post- og Telegrafvæsenets armerede hjuldamper, Skirner, er matroserne i færd med dels at spule og skure dæksplanker, og dels at efterse sejl og rær - for selv et dampskib kunne få behov for at anvende vindkraft. I stævnen går en linieinfanterist vagt - ikke med chakot men med ungarsk hue - og i agter taler et par gardere og en matros sammen. Endelig sidder der foran kompasshuset en piberygende officer med fez. I baggrunden er der mastetoppe fra smakkerne - en skønnert og et par jagter.

Det er blevet drøftet, på hvilken dato den afbildede indskibning finder sted, idet der er to muligheder: den 31. marts/1. april eller den 24./25. juni. Afgørelsen er vel ligetil, nemlig at kunstneren må have arbejdet med den sidste af de to datoer, af den grund, at der i baggrunden er løv på træerne. Derfor må der være tale om situationen, efter at eskadronen den 20. juni var beordret til af-

Paukefane for Livgardeeskadronen er rød med sølvkantning med kvaster i en blanding af røde, gule og lyseblå fråde. Vildmændene, der omkranser det danske våben med elefantorden, bærer brune koller og hovedbeklædning og lændeklæder i lysegrønt. Ligesom trompetererne bærer paukeslageren rød hestehårsraupe på kammen af raupehjelmen, og på skuldrene bærer han røde svalereder med sølvtræsse. Efter tegning af Chr. Würgiel Hansen.

march fra Frederiksborg, havde overnattet i Slagelse, hvorefter den ankom til Korsør tidligt om formiddagen og indskibedes i hjuldamperen Skirnier under livligt røre på Havnepladsen.

Otto Bache har tillige malet det mindre billede (69 X 93 cm.) "Hestgarden rider ud fra Kasernen", som han har signeret i 1911, og som afbilder fronten af eskadronen, der med to trompetere og prins Christian forrest forlader Hestgardens Kaserne i Frederiksholms Kanal i retning mod Marmorbroen.

Eskadronens organisering

Med hærordningen 1842 blev kavaleriets kyrasser- og dragonregimenter nedlagt og udskiftet med seks nummererede dragonregimenter på hver fire eskadroner, mens Den Kongelige Livgarde til Hest blev reduceret fra to til én livgardeeskadron. Tilsammen udgjorde Livgardeeskadronen og Gardehusardivisionen på to eskadroner et kavaleriregiment under betegnelsen Den Kongelige Garde til Hest. Livgardeeskadronen bestod af én ritmester af 1. klasse (eskadronchef), én ritmester af 2. klasse, to premierløjtnanter, fire sekondløjtnanter, én overvagtimester, én kvartermester, fire vagtmestre, seks korporaler, én paukeslager, fire trompetere og 120 gardere af 1., 2., 3. og 4. årsmandskaber inklusive otte underkorporaler – i alt 145 mand som fredsstyrke. Desuden var der 120 gardere som krigsreserve af det 5., 6., 7. og 8. års mandskaber inklusive otte underkorporaler.

Prins Christian til Slesvig-Holsten-Sonderborg-Glücksborg var kommandør og ritmester af 1. klasse. Adolph Frederik Schack von Brockdorff (1810-1859) var ritmester af 2. klasse.

Uniformeringen

Alt imens den røde livkjole i marts 1848 blev beordret udskiftet med mørkeblå våbenfrakke i infanteriet (med undtagelse af jegerne, der normeredes med grøn), skulle også Livgardeeskadronen radikalt omuniformeres fra sandgult til mørkeblåt. Modstanden må dog have været for betydelig, for i realiteten ændredes der ikke så gennemgribende for Livgardeeskadronen. Det udstedte cirkulære åbnede mulighed for den undtagelse, at man under kyrasset kunne anlegge den i 1832 normerede sandgule kollet, hvilket derfor skete ved udmarchen i 1848. De nye mørkeblå våbenfrakker kunne Livgardeeskadronen i december 1848 overdrage til Livgarden til Fods, og på ny bruge sandgule våbenfrakker – dog i samme snit som våbenfrakken.

I november anlagde Livgardeeskadronen

våbenkjoler, og kolleterne skulle fremover kun anvendes til gala. Til kyras anlagde officererne igen de tidligere brugte armedi-stinktioner i stedet for epauletter, kun anbragtes de så højt oppe, at de ikke dækkedes af handskekraverne.

Garderen i revueuniform 1848

Raupehjelm

Sort raupehjelm model 1835 med kam, frontplade og kant på forskyggen i messing. Sort hestehårsraupe på kammen. På frontpladen en "sølvsol" med rigsvåbnet i messing i midten. Hagerem med messingskæl. Over hageremmens messingrosset i venstre side en rød/hvid/rød kokarde i læder.

Kollet

Sandgul (paille) kollet model 1832 med kraprode opslag med solvtresse (skjult af kravehandskerne), skødekanter og krave. Kraven har fortil besætning af solvtresser. På midten af hvert af skoderne er påsat en lille sølvkrone.

Kyras

Messingkyras model 1832 består af bryst- og rygstykke af jernplader belagt med messingsblik og med rande af jern med nittenagler af messing. Bagsykket harskulderschupper af læder belagt med messingskæl og holdes med schupperne, spændestykke og strop fast til bryststykket. Vægten er knap 7,5 kg. Rød krepet kantning fornedet og rundt om åbningerne til armene. Kyrasser for gardere og underofficerer leveredes fra fabrik i Solingen, mens officerernes leveredes fra Frederiksværk.

Kravehandsker

Handske er hvide (flodefårve). Formentlig har kraverne været kridtet og handskerne ikke.

Skindbukser

Bukser i vædderskind er hvide (flodefårve).

Livrem

Sort lakeret rem ovenpå kolleten men under kyrasset.

Kravesøvler

Støvler er sorte med påspændte jernsporer. De hvide uldne strømper kan skimtes ved støvlernes overkant.

Patrontaskebandoler

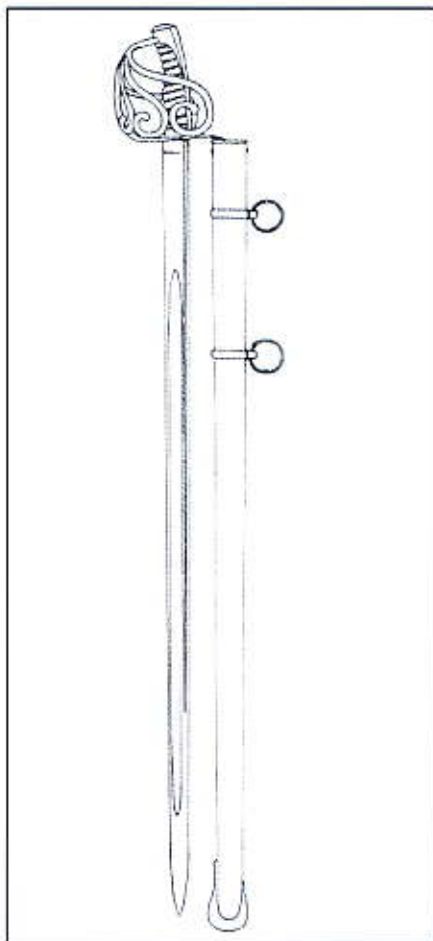
Bandoler er i sortlakeret læder med solvspende og trekantet skilt med kabinetsvåbnet i nysølv omgivet af laurbær- og egegrene som ved bandolerskiltet for Livgarden til Fods. I patrontaskebandoleret fortes en ladestok til de to pistoler.

Patrontaske

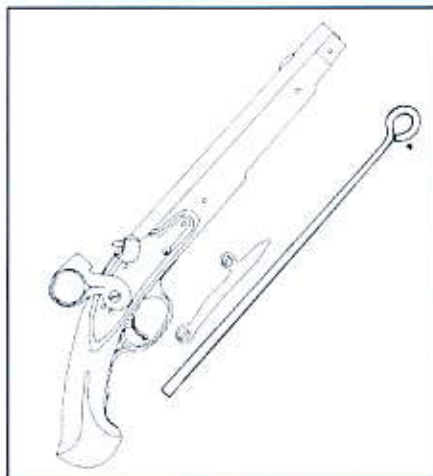
Taske er i sortlakeret læder med et skjold i nysølv med det kronede kabinetsvåben omgivet af en laurbær- og en egegren, støttet af to vildmænd omgivet af faner og tromme på taskelaget. På hvert af taskens to nederste hjørner er påsat en "flue" i nysølv.

Pallaskgehæng og sabeltaske

Pallaskgehæng er i sortlakeret læder med to sabelbæreremmer, ophængskrog af jern og firkantet lås af nysølv, hvorpå rigsvåbnet i messing samt ringe og spænder af nysølv. Den sorte sabeltaske bæres i tre bæreremmer

Kyrasserpallask model 1831, der i 1842 blev udleveret til Livgardeeskadronen. Fæstet og skoden (fra 1837) er i jern, og grebet er læderbeklædt og bevokset med messingtråd (Den nye Th. Møller, nr. 63).

Rytterpistol model 1806/1846. Pistolen i bogtræsskæfte er fremstillet på Kronborg Geværfabrik oprindeligt med flintelas og efter approbation i 1846 samme sted ombygget til perkussion. (Den nye Th. Møller nr. 63).

og bærer det kongelige kronede navnetræk (FR VII) i sølv.

Bevæbningen

Pallask

Kyrasserpallask model 1831 tilgik Livgarden til Hest i 1842. Klingen er énægget med en bred og smal hulslibning. Den har et kraftigt jernkurvefaste med fem bøjer, længderiller på nakkestykket. Det læderbeklædte greb er beviklet med messingtråd i riller. Skeden er af jern med to bærerenge. Hele pallasken måler 111 cm. Pallaskkvasen er lukket af blåt garn med sølvfrynser og bæres i brun rem af platlæder.

Pistoler

Alle i Livgardeeskadronen bar to stk. rytterpistol af ældre model (model 1806 eller 1807) med flintlas. Først i 1849 fik man nye (franske) perkussionspistoler model 1849 - et våben man dog aldrig rigtig blev tilfreds med.

Officerer

Skærf

Officersskærf i de oldenborgske farver gult og rødt.

Patrontaskebandoler

Bandoler er i sortlakeret læder med spænde i sølv. Bandolerskjold er i sølv med kabinetsvåbnet og med Elefantordenen omgivet af to vildmænd. Gallabandolerskiltet fortill er et løvehoved i sølv med tre kæder ned til sølvskjold med det kronede kongelige navnetræk (FR VII) i forgyldt monogram. I patrontaskebandoleret fortes en ladestok til de to pistoler.

Patrontaske

Taske er i sortlakeret læder med det kronede forgyldte rigsvåben og med Elefantordenen

omgivet af to vildmænd i sølv på taskelaget.

Pallask

Til vagtjeneste anvendte officererne fortsat sølvpallask model 1772.

Pallaskgehang

Pallaskgehang er i sortlakeret læder med løvehoveder og luge af sølv samt sølvspænder og to sabelbæreremne. Sabeltaske i sortlakeret læder med det kronede kongelige navnetræk (FR VII) i forsølvet metal.

Distinktioner og gradstegn

Fra 1832 til 1849 bar Livgardeeskadronens officerer almindelige epauletter ligesom den øvrige del af hærens officerer - men med det kronede kongelige navnetræk (FR VII) i guld i skålen. Ritmesterens epaulet bar frynser, løjtnantens ingen. I feltet i 1848 bar officererne og underofficererne feltdistinktioner, således som de var overført fra husarernes distinktionssystem. Hertil anvendte man en dobbelt skuldertsølvsnor for sekondløjtnanter og lavere underofficersgrader, dobbelt skulderguldsnor med fra ingen til tre rosetter for officerer, dobbelt snoet guldkantille med ingen, to og tre rosetter af samme slags for henholdsvis major, oberstløjtnant og oberst og firedobbelt snoet guldkantille med fra én til tre stjerner for graderne generalmajor til general. I 1849 genindfortes ærme-gradstegn for ritmestre og løjtnanter (henholdsvis én og fire rosetter), sandsynligvis fordi det anlagte kiras vanskeliggjorde aflæsning af graden.

Efter reglementet af den 20. august 1842 skulle Livgardeeskadronen føre tre typer pallaskkvas. Hertil kommer officerernes felttegn:

1. For officerer gult/rødt felttegn.
2. For overvagtimesteren og stabstrompete-

Den tunge, silkevævede estandart, der fra 1753, Frederik 5.s tid, blev båret indtil Livgardeeskadronens nedlæggelse i 1866, og som i dag er udstillet i Audiensgemakket på Christiansborg Slot.

ren: en lukket kvast af sølvkantille med rem af sølvtræse ivævet to røde silkestribes.

3. For kvartermestre, vagtmestre, korporaler, trompetere og paukeslageren: en lukket kvast af lyseblåt garn med sølvkantiller og rød saffiansrem, gennemsyet med sølvtråde på begge sider.

4. For underkorporaler og gardere: en lukket kvast af blåt garn med sølvfrynser og med brun rem af platlæder.

Til daglig tjeneste anvendte man remmene af platlæder.

Rideudstyr

Valdrap model 1833 og mantelsække er tilvirket i rødt kirsej og kantet med sølvtræse. Pistolhylstrene i læder er ligeledes dækket med rødt kirsej og forsynet med det kronede kongelige navnetræk (FR VII) i sølvbroderi

Patrontaske-skilt for gardere i nysølv med det kronede kabinetsvåben.

Raupehjem for Livgardeeskadronen model 1835 dog uden pasat kokarde. Privateje. (Billedet kan ses i farve på Chakotens hjemmeside)

og kantet med sølvtræse. Der anvendtes en kombination af sorte og hvide læderremme i hestens hovedtøj og i tøjlerne.

Estandarten

Estandarten, som Otto Bache har gengivet på sit maleri, stammer fra Frederik 5. (1723-1766), og blev ført af Livgarden til Hest frem til nedlæggelsen i 1866. Alle andre enheder i hæren fik ved kongelig resolution af den 8. juni 1842 reglementeret Dannebrog som fane eller estandart, dog modtog Livgarden til Fods først sine galla- og daglig Dannebrogsfaner i 1847.

Dugen på estandarten, som er af dobbelt silkedamask, måler 58 cm i højden og 60 cm i bredden med lærred imellem. Den er på begge sider broderet med guld og sølv, med sølvet som bund for det øvrige broderi. På den ene side er i guldtrækkerarbejde, broderet det fuldstændige danske våben med krone. Uden om skjoldet, der holdes af to skjoldholdere, hænger Dannebrog- og Elefantordenens kæde. På dugens anden side, ligeledes dækket af guld- og sølvbroderi, findes i stedet for våbenet et sammenslynget F.V. I fanespidsen ses Frederik 5's navne-ciffer i spejlmonogram. Estandarten står i dag i Fanegemakket på Christiansborg Slot.

I felten bar Livgardeeskadronen i 1848 en feltestandard - en såkaldt kvarterfane - som var rød med mantovakors og med ét bogstav i hvert hjørne "L - G - t - H" (Liv-Garden-til-Hest).

Kaserneringen

Oprindelig var mandskabet i Livgarden til Hest - i lighed med andre enheder i hoved-

staden - indkvarteret hos de københavnske borgere. I Frederiksholms Kanal nr. 26 ligger der i dag en gruppe gulkalkede bygninger med det lange forhus midt i gruppen af enkeltbygninger; det var i disse, at Livgarden til Hest blev kasereret. Efter kongens resolution af den 13. januar 1792 afstod Materielgården i København den nordlige del af sin matrikel bag Ny Kongensgade, hvorefter Ingeniørkorpsets arkitekt, hofbygmester A.J. Kirkerup (1749-1810), samme år opførte en kaserne for den Kongelige Livgarde til Hest. Bygningskomplekset blev disponeret til at rumme to eskadroner med boliger for én major, to vagtmestre, 11 underofficerer, to fanesmede og 183 gardere samt samlingsstue, munderingskamre, sygestue og marketenderi samt stalde til 201 heste. Kasernens hovedfløj strakte sig mellem Frederiksholms Kanal og Vester Voldgade og var med to tværbygninger forbundet med en bagbygning. Mod Vester Voldgade blev kaserne sammenbygget med det store homagasin. Staldene etablerede man i underetagen, mens der indrettedes til boliger, indkvartering og opmagasiner på første salen. Kasernen brændte imidlertid allerede søndag den 25. marts 1798, men straks derefter opførtes en ny ligeledes i nyklassicistisk stil, som blev taget i brug i marts 1799. I den nye kaserne skulle der kunne indkvarteres én major, én adjutant, to løjtnanter, én feltkærer, én sadelmager, 19 gifte underofficerer, trompetere eller gardere, 118-124 ugifte gardere og én marketender, hvortil kommer stalde til 170 heste samt fourage til 2½ måned - altså en reduktion i såvel mandskab som heste.

Alle de bygninger, der er afbildet på den oprindelige plan, ligger der endnu, og den lange gule længe, som er anbragt vinkelret på kanalen, har en ganske kort front mod vandet. Ved genopførelsen efter branden blev facaden let ændret, og man erstattede stueetagens halvrunde vindue med de tre nuværende, der svarer til første sals. Kasernebygningen består således af en lang hovedbygning fra kanalen op til homagasinet og bagved den nederste del af en lukket gård omgivet af sidebygninger og en bagbygning.

Blandt de mere kendte beboere er Hans Chr. Lumbye (1810-1870), der i august 1829 ansattes som trompetter ved Den Kongelige Livgarde til Hest, indtil han den 31. august 1843 lod sig pensionere fra enheden.

Under den del af Treårskrigen, hvor Frederik 7. opholdt sig på Frederiksborg, benyttede man dér en kaserne i slotsstalden med plads til et detachement på to underofficerer, én trompetter og 25 gardere af Livgardeeskadronen.

Nedlæggelsen i 1866

Den 2. februar 1866 nedsattes en hurtigarbejdende forsvarskommission bestående af 10 rigsdagsmænd, fem landofficerer og fire soofficerer, der med vedtagelsen af den ny hærlov den 6. juli 1867 fik realiseret sit samlede forslag. Formentlig var formålet med kommissionens sammensætning, at man derved ville kunne sikre eller lette behandlingen af et eventuelt lovforslag i rigsdagen ved i forvejen at have gjort rigsdagsmænd fra forskellige politiske partier medansvarlige. Kommissoriet havde blandt andet til formål "at udarbejde en samlet plan for land- og søforsvarets ordning, og derved navnlig overveje spørgsmålene om personellet og materiellets fordeling og uddannelse".

Efterdonningerne fra krigen i 1864 nødvendiggjorde besparelser i hæren, og på den baggrund stod Livgarden til Hest formentlig svagt, da den under krigen havde vist, hvorledes det klassiske tunge kavaleris dage og nytte til meget andet end til vagt- og eskortetjeneste var talte. Krigsminister Johan Valdemar Neergaard (1810-1879) forsøgte under folketingets møde den 6. februar 1866 at vinde et flertal for en plan om at reducere men bevare enheden. Efter endnu et ændringsforslag kom gardens beståen til afstemning, og forslaget forkastedes med 77 stemmer imod og 2 for. Nedlæggelsen af Livgarden til Hest afventede således ikke den nye hærlov, idet kongen allerede den 16. april annoncerede den forestående nedlæggelse og den 28. maj 1866 holdt afskedsparade med hærens fornemmeste enhed, der kl. 10 stod i vagtmæssig påklædning i Ridehuset på Christiansborg. Herefter faldt det i

Patrontaskebandoler med -taske for officerer med det kronede, forgyldte rigsvåben på tasken.

Patrontaskebandoler med -taske for underofficerer med det brede kronede kabinetsvåben på tasken.

Krigsministeriets lod at træffe de fornødne foranstaltninger til aflevering inden den 31. maj af heste, munderings- og armatursager samt kasserneinventarium. Disse afleveringer skete så til kavaleri- og artilleriregimenterne, Væredepotet, Arsenalet og Kasernedirektoratet. Meget af gardens materiel er herefter gået i forfald.

Tak:

For støtte og bidrag til teksten og illustrationerne takkes:

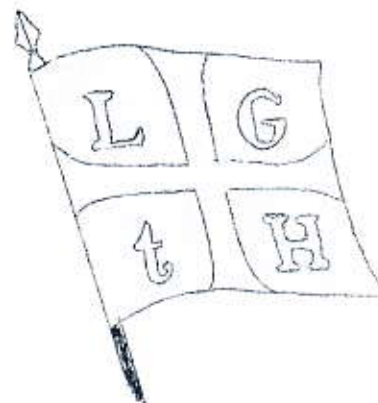
Birgitte og Bert Hansen
Jesper Gram Andersen
Jørgen Kofoed Larsen
Niels Elsborg

Litteratur:

Bache, Otto, *Maleren Otto Baches Erindringer*, (påbegyndt 1917), Kbh. 1964.
Bjerg, Hans Chr., "Debatten om Danmarks strategiproblem 1872-76", *Historie. Jyske Samlinger, Ny række, X, Aarhus 1972-1974*,
Brudin, Helge, *Dannebrog og danske Faner gennem Tiderne*, Kbh. 1949.
Brunn, Chr., *Danske Uniformer, Første Samling*, Kbh. 1837.
Chakotens særnummer: *Den Kgl. Livgarde til Hest, Historie Uniformering Erindrings-*

medalje, Kbh. 1977 (særtryk af *Chakoten nr. 3 og Ordenshistorisk Selskab nr. 2*).
Christensen, Rolf, "Rytteriets uniformering under krigen 1848-1850", *Vaabenhistorisk jubileumsaarbog XXXVII*, Kbh. 1992, p.148-161.
Hansen, Bert m.fl., *Den Danske Hær og Flådes uniformer 1886*, *Vaabenhistoriske Aarbøger nr. 42*, Næstved 1997.
Hartmann, Sys (Red.), Weilbach, *Dansk Kunstnerleksikon, Bd.1*, Kbh. 1994.
Hyllested, H.C., *Collection complète des uniformes de la marine et de l'armée Da-noise, dédiée à a majesté le Roi*, Altona 1829.
Krogh, C.C. v., *Meddelelser om Den Kongelige Livgarde til Hest, Et Bidrag til dens Historie, væsentlig støttende sig paa de i Archiverne opbevarede, originale, hidtil utrykte Aktstykker og Dokumenter*, Kbh. 1886.
Krogh, F., *Dansk Adelskalender*, Kbh. 1878.
Lovschall, Frans, *Den nye Th*, Møller, *Gamle danske militærvåben*, Næstved 1998.
Museumsforeningen for Korsør Kommune, "Hestegarden indskibes i Korsør i 1848", *Korsør 2000*.
Paulsen, J. (Red.), *Tojhusmuseets bog om*

Treårskrigen 1848-49-50, Kbh. 1948.
Sabroe, L., "Hestegardens Kaserne, Historisk Oversigt", *Militært Tidsskrift*, Kbh. 1966, p. 381-401.
Vaabenhistorisk Arbob 1991-1992,
Vanpell, Otto, *Den danske Hærs Historie til Nutiden og den norske Hærs Historie indtil 1814*, Kbh. 1872-1876.
Weilbach, Fr., "Civiletatens Materielgaard", *Historiske Meddelelser om Staden København og dens Borgere*, 3.Rk., 1. Bd., Kbh. 1934-1935.

Feltestandarden - også kaldet en kvarterfane - som var rød med mantovakors og med ét bogstav i hvert hjørne "L - G - t - H" (Liv-Garden-til-Hest). Efter tegning af Jørgen Kofoed Larsen.

Bøger fra det store udland

Fra LTR-Verlag Ulf-Joachim Friese, Hannoverse Str. 2 und Haidbarg d. D-21244, Buchholz i.d.N., Tyskland (mail: LTR-Verlag-Ulf-Joachim-Friese@t-online.de) er kommet en stak brochuremateriale med tyske reprints. Om det hele også er udkommet, vides ikke, for meget af det tilbudte er på suskriptionsbasis.

Ligefrem billige er sagerne ikke, men oplagene er også meget små, og det er virkelig specialværker, der her udbydes. Trykqualitet og indbinding er god.

Man kan groft dele op i berømte plancheværker, sjældne bøger omhandlende napoleontiden og sjældne bøger med materiale om 7-årskrigen.

Tidligere er udgivet hele den gamle Knötel (kan stadig købes), og nu fortsættes med arbejderne af Knötel d. J. For hver planche med evt. lidt tekst synes prisen at være ca. 5, så det kan hurtigt blive til noget. Men vel ikke en urimelig pris, især ikke da det er komplette genudgivelser.

En særudgivelse (2003), som måske kunne interessere, er: "The Army of the Kingdom of Westphalia 1807-1813", Volume XXIX, som er stykket sammen af en 40 år gammel artikel af Herbert Knötel i Deutsche Gesellschaft für Heereskunde, med senere tilføjelser af A. Umhey, M. Gärtner og F. Barbier. 60 kolorede plancher (mange ikke vist før) med en-

gelsk/tysk/fransk tekst. Pris er dog hele 316, men værket må siges at være unikt.

A. Hoffmanns "Das Heer des Blauen Königs", 1909, i koloreret udgave: 294.

Forskellige Moritz Ruhl leporelloer: 35-80, fortrinsvis tyske og østrigske.

Müller and Braun: "Royal Bavarian Army 1806-1906", i engelsk udgave: 239.

Menzel og malerier fra Frederik IIs tid, er der selvfølgelig også reproduktioner af.

Teuber und Ottenfeld: "Die Österreichische Heer", med alle plancher: 645.

Og sidste skud på stammen: Ganier-Tanconville: "Die Garnisonen im Elsass im XIX Jahrhundert", med 100 farveplancher: 250.

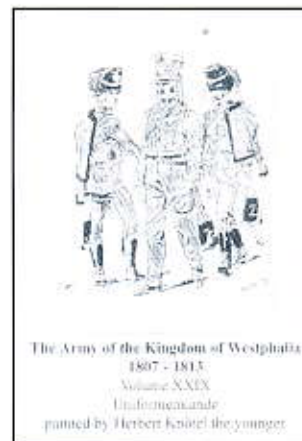
De genoptrykte bøger fra napoleontid og Frederik II er alle så afgjort gamle specialværker med mindst 100 år på bagen. Står man lige og mangler "Die Belagerung von Danzig 1807", efter marskal Kalkreuths efterladte papirer, trykt 1809, nå ja, så er 88 vel en rimelig pris for et reprint.

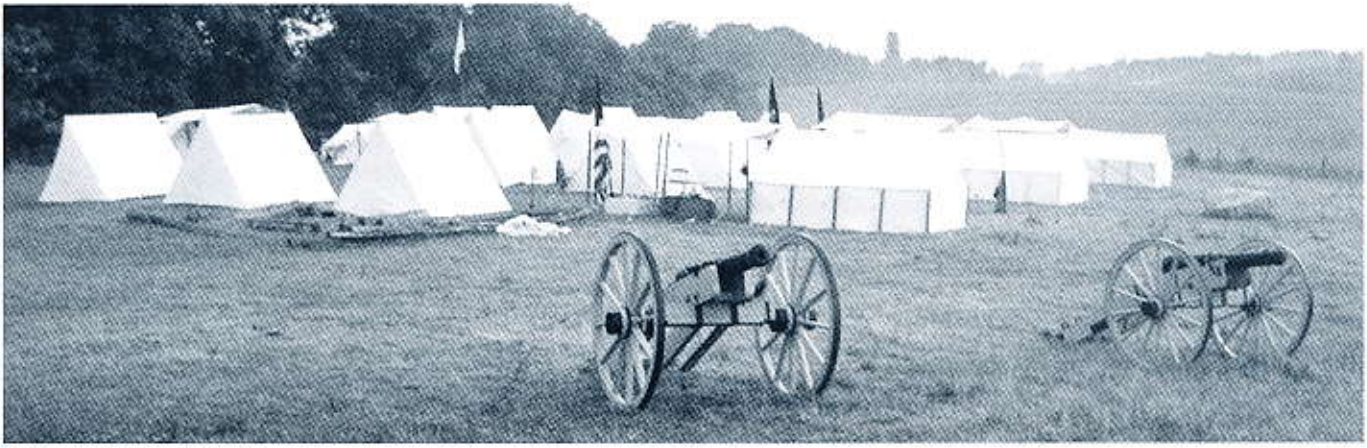
Men man forundres lidt over, at der er sådant salg i gamle værker, som oftest har et mildest lidt noget foreldet indhold, medens der sjældent synes at udkomme moderne værker om samme emner, som jo kunne trække på de ældre og være forsynet med passende kommentarer, berigtigelser og ordentligt billedmateriale. Men selvfølgelig er

det hurtigere og billigere blot at affotografere en gammel tekst end at skabe en ny fra bunden.

Hermed skal Frieses fortjenstfulde udgivelsesarbejde på ingen måde forklejnes, men man skulle tro der også var et marked for nyere værker, når de gamle kan sælges. I Frankrig synes man netop fortrinsvis at udgive nye værker, godt nok ofte med ældre tekst, men oftest med prægtigt nyt billedmateriale.

Brochurerne lægges frem på nærmeste moder, så kan interesserede jo selv se, om der er noget af interesse.

Teltlejren 2006 ved Mills Springs.

Slaget ved Mills Springs - 1862

Beretning fra Chakotens sommerekskursion

af Christian Raun

Søndag den 27. august var en håndfuld af selskabets medlemmer med familier taget til Lejre for at opleve den Amerikanske Borgerkrig på nærmeste hold.

På et højdedrag havde både nord- og sydstatshær slået lejre.

To teltlejr, bygget op efter de gamle manualer med lejr-gader til de forskellige værn, var med til at skabe det rigtige miljø. Soldaterne sov på ægte halm - ikke noget med fine soveposer her, og midt i teltgaden var der gang i bålet, hvor der blev kogt bonner og stegt majs.

Flere af de unge soldater havde fået brev hjemmefra, hvilket vakte stor nysgerrighed blandt kammeraterne. En genert knægt, Kim Aagesen, fra 15th Wisconsin Company B, kom hen og bad, om vi ville læse hans brev op for ham - det var åbenbart ikke skolegang, der havde interesseret ham mest.

Brevet han havde fået aftenen inden, da en postrytter kom dundrende ind i lejren, og der blev råbt MAIL! Knægten var tilsyneladende ikke selv klar, over at han havde fået en forlovet, der ventede i omstændigheder derhjemme på gården, med præsten klar til en alvorlig samtale. Brevet vi fik lov at se, var skrevet med gammel skrift og vedlagt et billede fra den tid af en ung tilsnørret dame. Konvoluttet var en tro kopi af datidens med satiriske tegninger på det autentiske papir. Det havde skabt stort moro, da de heldige, som vanen tro dengang, måtte læse nyheder op fra hjemmet under aftenmaden.

Jeg tror, han havde håbet på en fremtid i byen, så det kom vist lidt bag på ham, at han både var blevet forlovet, og at hun var færdig med "a bun in the oven".

Hun formanede ham, at gemme det meste af sin løn, og så sendte hun et foto af sig selv. På det brunerede billede så hun godt nok noget tilknappet ud, og hendes øjne havde

samme mildhed som en olm tyrs under angreb.

Vi fornemmede stærkt, at knægten glædede sig til at komme i kamp.

Nogle af de andre indslag, der havde været de forgående dage, var en gudstjeneste og levering af friske udgaver af Harpers Weekly, datidens ugejournal, også med postrytter.

Udsigten var flot fra bakketoppen og vejret prænt med solstrejf, men ak, en halv times tid før slaget startede, begyndte det at småregne - og det blev kun værre.

Willumsen og undertegnede fremdrog hver vore regnslag. Hans en NVA-standardudgave fra den Østtyske Folkearmé, mit et letvægts legionærslag.

Desværre for Genosse Willumsen afspejlede hans regnslag hele årsagen til østblokkens fald: Det var forsynet med et hul til én hånd, men ikke noget til at stikke hovedet igennem, så Willumsen måtte svøbe herligheden omkring sig som et lagen - det krævede begge hænder. Han forblev dog nogenlunde tør. Det er vel overflødigt at nævne, at mit NATO-regnslag virkede efter hensigten med begge hænder fri til kaffekrus og cigaretter.

Ved nærmere læsning af den udmærkede beskrivelse af slaget, som vi inden havde fået udleveret, må man sige, at også vejret var autentisk endda krydret med et kraftigt tordenvejr.

Det drejede sig om slaget ved Mills Springs i Kentucky den 19. januar 1862. Genspillet af ca. 70 gæve gutter og piger samt ca. 15 heste. Fra toppen af en bakke kunne vi overskue dalen med vandhul og den modstående bakkekam, hvor Nordstatsartilleriet var opstillet.

Efter nogle kanonsalver fra begge sider - og jeg skal love for, at det bragede - dukkede rebellerne op og trængte frem gennem terrænet. Artilleribeskydningen - der som al anden skydning naturligvis forgik med løst krudt - var så realistisk lavet, at nedgravede

små krudtladninger eksploderede nær fjendens stillinger og perfekt illuderede nedslag.

Under heftig geværrild og til vor store bekymring blev Nordstaterne trykket tilbage og deres kanonstilling og en fane erobret. Ved en omgående bevægelse mod rebellerens venstre flanke lykkedes det dog et kompagni fra Nordstaterne at vende forløbet. Blandt de modige folk så vi bl.a. vores egen gæve Leif Christensen - nylig forfremmet til Corporal, blive hjulpet tilbage til Medical service, men han kom dog tilbage til tjeneste kort efter en styrkende drik.

I silende regn og under megen krudtrog endte slaget med, at rebellerne blev grundigt slået og den stjålne Nordstatsfane erobret tilbage.

Hele denne fantastiske opvisning sluttede på effektivt vid, da begge hære tog opstilling 20 meter fra tilskuerne. Fyrede sortkrudthosserne af hen over hovederne på os samtidig med at kavalleriet angreb - for dog at stoppe en meter foran os.

En effektiv oplevelse der gav en fornemmelse af, hvordan det har været at være fødtude under et kavalleriangreb.

I modsætning til det virkelige slag, hvor Nordstaternes tab var 246 mand og Sydstaterne 533, så samtlige aktører ud til at have det godt - om end noget våde. Dog intet i mod tilskuerne - der generelt var totalt gennemblødt.

En fantastisk og givende dag - bare jeg dog ikke havde stillet min bil på det laveste sted på parkeringspladsen!

Billedmanuskripterne fra Freiberg og Dresden To kildeskrifter fra napoleonstiden

af Ivan M.C.S. Elsmark

For den, der interesserer sig for studiet af uniformer (uniformologi), er adgang til kilde materiale af afgørende betydning. Med hensyn til franske uniformer har jeg tidligere omtalt Martinets plancheserie (1807-14), hvoraf et udvalg blev genoptrykt i 1979 med kommentarer af Guy C. Dempsey, Jr. (se Chakoten, Nr.3, 1998, side 68-73) samt udgaven af Elberfeld Manuskriptet (1813-19) med kommentarer af Peter Schuhhardt (se Chakoten Nr. 1, 2005, side 20-21). Bekendt er også Chr. Suhrs uniformsbilleder fra Hamburg (1806-15), genudgivet i 1998 I. To yderligere og interessante billedmanuskripter foreligger nu i faesimiletryk under en noget opak titel "Napoleon's Last Grande Armée, Eyewitness Portraits from the 1813 Campaign" med kommentarer af Alfred Umhey og medredaktører. Værket der udkom i 2005 hos Military History Press, Berkeley, California, er boghåndværksmæssigt meget vellykket, smukt indbundet i folio format (25 x 35 cm), 348 sider, med farvereproduktioner i høj kvalitet, trykt i kun 1000 eksemplarer.

I betragtning af prisen, USS 295,-, vil køberkredsen dog unægtelig være begrænset; men man må håbe at nogle danske biblioteker vil anskaffe sig bogen og således gøre

værket lettere tilgængeligt for interesserede læsere.

"Napoleon's Last Grande Armée" omfatter to vigtige ikonografiske manuskripter: Det ene, kendt under navnet Die Freiburger Bilderhandschrift (Freiberg Manuskriptet), var oprindeligt en samling af (antageligvis) 156 akvaralerede tegninger udført af Kurt Alexander Winkler. Det og viser tropper af forskellige nationaliteter som Winkler havde set omkring byen Freiberg syd for Dresden i 1813. Kun 50 af de originale plancher af franske og allierede tropper er gengivet i bogen. Imidlertid havde den franske kunstner Charles Brun omkring 1900 udført kalker efter Freiberg Manuskriptet, og disse erstatter til en vis grad de manglende originaler. Således er der i nyudgivelsen 63 farvelagde kopier og 91 stregtegninger af Brun efter de ikke længere tilgængelige originaler plus 27 kopier vist side om side med Winklers oprindelige akvareller.

Den anden billedsamling, ligeledes af franske og allierede tropper, kendes som Campe de Dresde (Lejren i Dresden) eller Dresdner Bilderhandschrift. Det er imidlertid ikke faesimilereproduktioner af de originale tegninger, men 35 kopier udført af Charles Brun. Det originale manuskript er i privat fransk eje og desværre utilgængeligt.

Den moderne farvetryksteknik har muliggjort fremstillingen af nøjagtige gengivelser, således at man er ikke længere er henvist til de desværre ofte mangelfulde kopier, som tidligere var eneste mulighed i vore kredse. Dermed er ikke sagt, at man altid skal tage ethvert samtidigt billede for bogstaveligt. Et kritisk blik er nødvendigt, thi ophavsmanden (ofte en amatør) kan have misforstået en detalje, glemt en anden, eller brugt sin fantasi lidt for meget. Dertil kommer, at manglende kendskab til uniformeringen af fremmede tropper uforskyldt kan lede til fejlfortællinger. Også Freiberg og Dresdner manuskripterne er genstand for en sådan problematik, som jeg i det følgende skal

Fig. 1. Gendarme d'élite à cheval

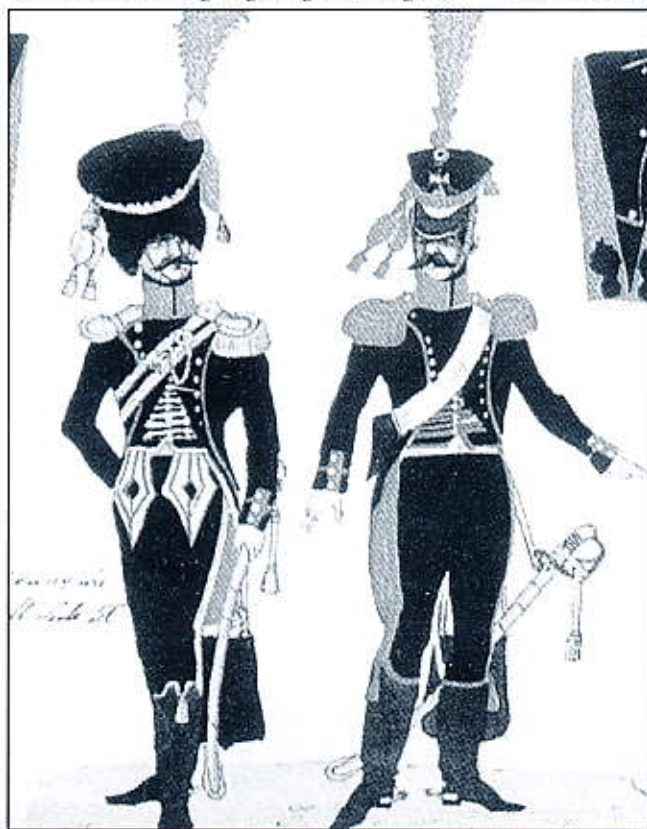
omtale tillige med nogle bemærkninger om bogens redaktionelle tekst.

Freiberg Manuskriptet

Freiberg Manuskriptet blev tegnet af Kurt Alexander Winkler (1794-1862), der på den tid (1813) studerede ved bjergværksakademiet i Freiberg. Manuskriptet overgik senere til den tyske samler J.P. Zarn. Denne stillede det til rådighed for professor Richard Knötel, hvis detaljerede beskrivelse udkom i nr.6/1912 til nr.2/1914 af Mitteilungen til hans Uniformenkunde II.

Manuskriptet var i tre dele. I: En karteret bog (ca. 21,5 x 16 cm) med plancher III nummereret 1 til 68; II: 7 hefter med unummerede sider indeholdende i alt 62 tegninger (ligeledes 21,5 x 16 cm); III: 3 hefter i et noget større format (ca. 24 x 19 cm) med 33 plancher. I modsætning til I. og II. del med én figur pr. planche, er der i III. del grupper med flere figurer, nogle af hvilke allerede forefindes i I. og II. del, men lejlighedsvis med afvigelser V. Selv om de nummererede plancher i I. del var samlet i en bog, har de oprindeligt været tegnet på enkeltark i lidt forskellige størrelser.

Efter Zarns død blev samlingen solgt ved auktion og splittet op. Alfred Umhey omtaler, at Robin Bates i USA erhvervede de 30 originale plancher af franske og allierede tropper, som er gengivet i bogen, og 20 andre er senere dukket op. I genoptrykket erstatter Charles Bruns kalker delvis det manglende. Andre plancher er lejlighedsvis kommet på markedet: således har jeg i 2003 bemærket, at II plancher med projsiske og

Fra det originale, aldrig udgivne Dresdner Bilderhandschrift i privat eje.

ostrigske uniformer var på auktion i Paris.

De franske og allierede uniformer stammer alle fra 1813. Winkler har utvivlsomt som øjenvidne noteret detaljerne og måske udført grove skitser, som han hjemme har bearbejdet. Om de her foreliggende færdige tegninger har været det direkte resultat, eller om der har været et mellemstade, det må forblive et åbent spørgsmål. Der er imidlertid grund til at formode, at plancherne kan være blevet udført på et noget senere tidspunkt, måske da Winkler efter nogle års fravær atter var vendt tilbage til Freiberg (1835-48)? Der er noget i tegnestilen og morfologien, som kan minde om den lidt senere periode. Dette ville også forklare det hyppigt optrædende fipskæg, som først senere kom på mode da.

Selv om Winkler var amatør, er hans tegninger klare og anskuelige. Nogle iøjnefaldende fejl må tilskrives utilstrækkelig militær erfaring (og ukendskab til fransk uniformering); andre må tillægges huskefejl og fejlslutninger. Mest bemærkelsesværdigt er som omtalt det ofte forekommende fipskæg og den usædvanlige fatsgørelse af aiguilletterne (de flettede skuldernøre), som han lader befæste på den modsatte sides yderste knap, således at snorene krydser hele brystet. På den anden side kommer hans kendskab til teknisk tegning ofte til hjælp ved gengivelser af våben.

Det er ikke hensigten her at kommentere alle tegningerne, men blot at give nogle smagsprover.

Planche 7 i bogen (Winkler nr. 31) bærer den fejlagtige titel "fransk ridende garde-grenader". Det drejer sig naturligvis om en Gendarme d'élite à cheval (Elitegendarm til hest), fig. 1. Fjeren i bjørneskindshu-en og rabat burde være højrod i stedet for karmoisinrod (denne fejl forekommer også i nogle andre tegninger), og gendarmene havde flettede uldepauletter uden kantiller. Bjørneskindshuen burde ikke have granat og cordon; aiguilletterne (skuldernøre) er fæstet over venstre skulder i stedet for den højre; sabelkvast gul i stedet for sort; handsker, vest og ridebukser burde være charmoisfarvede (gullige); patrontasken er hvid i stedet for gul.

Medens mange afvigelser fra den reglementerede uniform kan tillægges individuel fantasi og de vanskelige forsyningsforhold, kan dette er næppe bruges som argument for elitegendarmene, som i 1813 var en lille privilegeret og vel disciplineret enhed på mindre end 300 mand. Det drejer sig derfor antageligvis om huskefejl, hvilket ikke kan forbavse, hvis Winkler har arbejdet efter løst nedfældede notater. En interessant forhold er den hvide patrontaske, som går igen på mange billeder. Det kan enten skyldes, at de franske tropper havde forsynet sig med udstyr fra de sachsiske depoter VI - eller

måske igen en erindringsfor skyldelse fra Winklers side.

Et af problemerne ved kolorerede tegninger er den ændring af pigmentet, som finder sted over årene og som let kan lede til fejlslutninger. Et godt eksempel er planche 61 (Winkler 8) af en Chasseur à cheval (jæger til hest). Med de rosenrøde opslag burde det være det 7. Regiment. Imidlertid har Knötel i 1912 angivet farven som grålig karmoisinrod. Hvis farven således har ændret sig over årene, er der muligvis i stedet tale om det 1. Regiment, hvilket ikke er usandsynligt, da dette regiment var ved Freiberg i september 1813.

Planche 76 (Winkler 29) er en god gengivelse af en Canonnier à cheval (bereden artillerist) fig. 2. Man vil dog bemærke en forskel fra den almindelig kendte uniform ved at armeopslagene blot har en rød kantning. Ligeledes er overbukserne usædvanlige ved at kantning på lommeklappen vender opad. Rousselot, som har benyttet denne tegning som forlæg til planche 36 i serien L'Armée Française, har ændret dette til den almindelige nedadvendte kantning. Kunne det tænkes, at den opadvendte kantning ikke var en misforståelse, men at det har drejet sig om overbukser fremstillet lokalt, og at fejlen måske skyldes skrædderen? Også Rigo VII har gengivet overbukser for det 11. Husarregiment fra samme periode med opadvendt kantning. Det ville være interessant, såfremt denne teori lod sig bekræfte fra anden side.

I efteråret 1813 var major Jean Pierre Bial pladskommandant i Freiberg, hvor hans opgave var at organisere gennemmarchen af sårede og rekonvalserede soldater. Han fortæller i sine erindringer VIII, at han vendte tilbage fra ruslandsfelttoget som chef for et provisorisk regiment bestående af en bataljon fra hans eget 56. Linierement og et detachment af 4. Linierement. Hertil sluttede sig oberst Delhaye med 1. og 3. bataljon af 56. Regiment fra depotet i Liège. Heraf kan man skønne, at tropperne, som Winkler iagttog, har fremvist en broget blanding af såvel nye som ældre uniformer. Det vides, at fanerne (Ornen) fra 56. Regiment var i behold IX, og det er muligt, at det kan være denne, som er gengivet på bogens planche 38, en kopi af Brun efter en manglende planche fra gruppe III, hefte B (nr. 151 efter Knötels nummerering). Naturligvis er det ikke flagdugen, man ser på billedet, men blot de tiloversblivende fanebånd og kvaster X.

Det er ikke muligt her at kommentere alle tegningerne, men læseren vil utvivlsomt finde mange af interesse. Bruns kopier fremviser den omhu, han har gjort sig, selv om han lejlighvis er faldet for fristelse til at "forbedre" originalen ved at ændre detaljer, som han har anset for misforståelser. Det er en ulykkelig praksis, som man ser gentaget hos

Fig 3. Canonnier à cheval.

mange andre kopister.

Den ledsagende redaktionelle tekst er desværre mangelfuld og bærer tegn på hastværk, som f. eks. forvekslingen af aide de camp (adjutant) med adjutant major (stabsofficer)XI. Det kan derfor anbefales at benytte Knötels kommentarer til vejledning og ivrigt selv foretage en kritisk vurdering af det foreliggende materiale.

Fig 4. Chasseur à cheval. Skulle ifgl. teksten have vist en artillerist, men forfatteren har sendt billede af en ridende jæger. Det må han selv forklare næste gang.

Dresden Manuskriptet

Bogens anden del omfatter Dresden Manuskriptet (kendt som Camp de Dresden). Det er ikke signeret, men Knötel har i sin tid tilfaldt kunstneren Ivanovich Sauerweid (1783-1844) arbejdet. Som mulige alternativer nævnes også Peter Hess (1792-1871) og Christophe Bommer (1790-?). Redaktøren Alfred Umhey betragter Bommer som oplysningsmanden, omend denne teori ikke er fuldt beviselig. Bogens billeder er imidlertid ikke kopier efter de originale plancher, men kalker udført i begyndelsen af 1900 af Charles Brun. Hvorom alt er, tegningerne er gode, uniformsgenstandene vel gengivne. Man har indtrykket af en habil kunstner, som ikke blot har villet fastholde de uniformer, han havde set, men samtidig søgte at notere detaljer, som kunne komme til nytte senere i hans arbejde.

Den berømte franske kunstmaler og uniformolog Edouard Detaille havde i sin tid erhvervet Dresden Manuskriptet, som efter hans død solgtes ved auktion i Paris 1913. Efter kataloget bestod samlingen af 450 pennetegninger, hvoraf de fleste var farvelagt, fordelt over 51 blade samlet i et hefte XII. Manuskriptet blev erhvervet af den belgiske bibliofil Charles Delaere, og igen 1961 solgt i til en fransk samler, som desværre ikke har ønsket at offentliggøre dette XIII, derfor anvendes Bruns kopier.

Bogen indeholder således ingen originalreproduktioner, men 35 kopier i formatet 21 x 28,5 cm og omfattende ca. 60 tegninger samt en del skitser af uniformsgenstande m.v. Bruns kopier er gode, og efter Umheys angivelse svarer de nøjagtigt til de originale tegninger XIV, omend anderledes grupperet. For at læserne selv kan bedømme forholdet, har jeg gengivet en bereden artillerist fra det originale manuskript XV tillige med Bruns kopi (planche 139 i bogen, Brun nr. 65), fig. 3 og 4. Plancherne giver mange interessante uniformsdetaljer, selv om man lejlighedsvis har indtrykket af, at kunstneren har draget generelle konklusioner, som ikke er holdbare.

Blandt de mærkeligste plancher er nr.114 (Brun nr. 3) af de kejserlige ordonnansofficerer. (Officiers d'ordonnance de l'Empereur). Det vil forbyde, at officeren har en majors epauletter, thi i korpset har officererne kun grader fra løjtnant til og med kaptajn! Den eneste undtagelse var Gaspar Gourgaud, som den 27 marts 1813 blev udnævnt til Premier officier d'ordonnance med rang af Chef d'escadron (eskadronchef).

Usædvanlig er også den svære kavalerisabel (projsisk model?) i stedet for den reglementerede husarsabel. En anden planche, nr. 115 (Brun 4), viser heste med et blåt valdrap, smykket med vinkler i hjørnerne,

res grader i 1813 var fra løjtnant og kaptajn. Samtidigt glemmer han Gourgaud, som i 1813 var blevet eskadronchef!

Til slut skal omtales det vel morsomste billede i samlingen. Planche nr. 130 (Brun 36), fig. 5, som med seks tegninger illustrerer infanteristens oppakninger. Hermed får man et interessant indblik i soldaternes livsførelse under de lange og anstrengende marcher, som var dagligdag for Napoleons hære.

Trods de ovenfor omtalte problemer er Napoleon's Last Grande Armée et vigtigt værk som giver uniformsinteresserede lejlighed til at stifte bekendtskab med to bety-

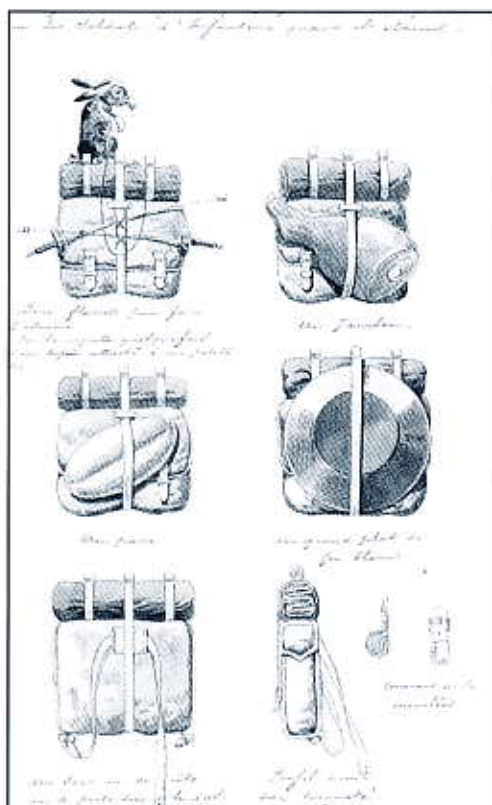

Fig 5. Infanteristens oppakninger

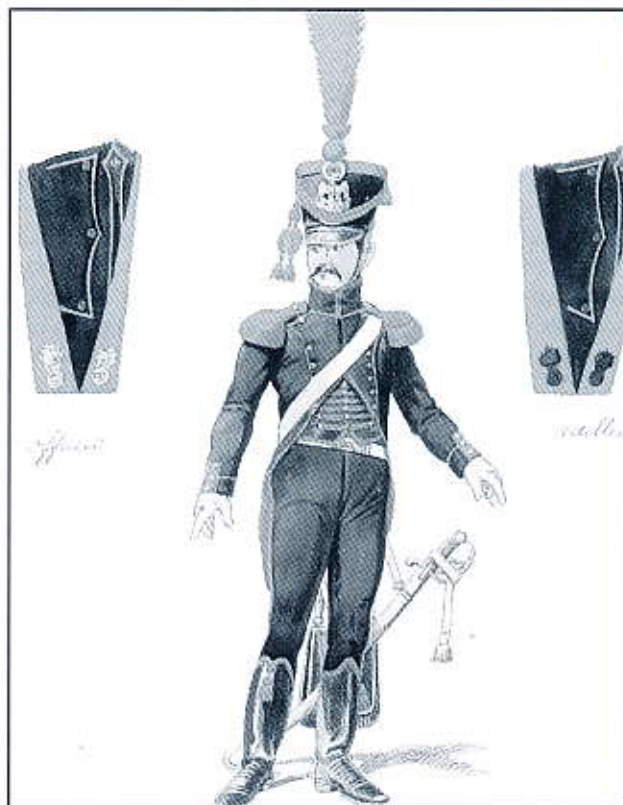

Fig 2. Cannonier à cheval.

en uofficiel praksis som angav officerens grad og var kommet på mode ca 1813. Problemet er blot, at tegningerne viser gradsbetegnelserne for oberst og major XVI, grader der som ovenfor omtalt ikke var relevante for kejserens ordonnansofficerer, hvilket også Bucquoy tidligere har påpeget i La Maison de l'Empereur (side 93).

Man kan kun spekulere på, hvorledes sådanne misforståelser er opstået, og at den ledsagende kommentar helt overser dette problem, er skuffende. Det er ikke det eneste tilfælde, hvor den redaktionelle tekst er mangelfuld og misledende. Forfatteren forveksler Napoleons adjutanter XVII med ordonnansene og skriver bl.a., at "de kejserlige ordonnansofficerer almindeligvis havde rang af oberster og brigadegeneraler"! Han opstiller derpå en liste med 12 tjenestegørende ordonnanser, uden at bemærke, at de-

delige uniformologiske kildekrifter.

Noter

I. Christian Suhr: *Abbildung der Uniformen aller in Hamburg seit dem Jahre 1806 bis 1815 einquartiert gewesenen Truppen (også kendt som Hamburger manuskriptet)*. Forskellige franske kunstnere har gennem tiden kopieret (ikke altid med særlig nøjagtighed) denne sjældne samling af stik, men det blev i 1998 genoptrykt i farver efter et originalt eksemplar i Lipperheides samling i Berlin i *Tradition Magazin*, hors série no. 5.

II. Se også *Uniformenkunde, Band XVI, No.54* og tegninger af hans søn Herbert Knötel, f.eks. i *Etlings Napoleonic Uniforms*.

III. Knötel har bemærket, at nr. 5 og 25 manglede, medens nr. 27 bestod af to plan-

cher, "a" og "b".

III. Der kan ikke være tvivl om, at III. del er udført på et senere tidspunkt end I. og II. del.

V. Det ses tydeligt, at nogle ark er blevet beskåret ved indbindingen, bl.a. nr. 8, 36 og 38.

VI. Dermed de hvide patrontasker fra den saksiske hær.

VII. Petard & Rigo: La Cavalerie légère du Premier Empire (Paris 1993), s. 53.

VIII. Mémoires et souvenirs militaires (Udgivet i Paris 1926, men nedskrevet i 1814).

IX. 4. Liniregiments fanedug var angiveligt blevet brændt under tilbagetoget, men "Ørnen" (antageligvis uden fanestang) var bevaret og ved regimentet den 31. december 1813. Også det 72. Liniregiment har nok været på gennemmarch; det havde ligeledes bevaret sin fane.

X. Umhey skriver, at silkeflaget blev efterladt i depotet under felttog. Dette er en tvivlsom teori, som må stå for forfatterens egen regning. Det er imidlertid rigtigt, at man ofte finder omtalt at fanedugen mangler på fanestangen, da denne let blev slidt op under feltforhold. Ikke fanedugen, men "Ørnen" var for regimentet det vigtigste emblem. (Se min artikel i Chakoten, nr. 4, 2004).

XI. Se planche 3 (Winkler 16) som bærer den tyske titel "Franz. Adjutant". Det er utvivlsomt en stabsofficer, en adjutant major med rang af kaptajnslojtnant (capitain en second). Det er ikke en adjutant (som på fransk kaldes aide de camp), og der er ingen begrundelse for, at han skulle være tilkommanderet en brigadegeneral. Der er meget, som kan siges om den vildledende tekst!

XII. Dette svarer til 92 sider med plancher, som angivet af Alfred Umhey.

XIII. I 1998 meddelte det franske tidsskrift Tradition Magazine som sin hensigt at udgive et hæfte med reproduktioner efter de originale tegninger, men det blev aldrig til noget.

XIV. Uden de originale tegninger ved hånden er det umuligt at fastslå, hvilke ændringer Bruun har foretaget i sine skitser (sådanne "forbedringer" findes blandt kopierne fra Freiberg Manuskriptet). I bogen omtales forskellige forandringer i kopien af artilleriets kusse, se planche 138 (Bruun 68). Jeg har desuden bemærket, at planche nr. 134 (Bruun 48) viser en spillemand fra 4. Dragonregiment med rød fjer i sin trekantede hat, medens Rousselet i teksten til sin planche 20 af L'Armée Française skriver, at den var hvid iflg. originaltegningen. Hvad er sandheden?

XV. Dette er det eneste billede, jeg kender,

som angives baseret på et fotografi efter originalen. Bemærk den ledsagende tyske tekst og figurens holdning.

XVI. Fejlagtigt omtalt som "oberstlojtnant", en grad ikke anvendt dengang i den franske hær, men som svarede til "major" i denne.

XVII. Blandt kejsereadjutanterne var mange berømte generaler, f.eks. Mouton, Rapp, Durosnel, Savary, Drutot, Lauriston og Caulaincourt, mænd som Napoleon derudover pålagde andre vigtige militære og diplomatiske opgaver. Kejsereadjutanterne igen havde deres egne adjutanter (omtalt som de små adjutanter), som kejseren også benyttede.

Denne anmeldelse er også lagt på Chakotens hjemmeside, hvor uniformsbillederne kan ses i farve.

TINSOLDATEN

MILITARY-ANTIQUE
Niels Ebbesensgade 6
9000 Ålborg

TINSOLDATER
LEGO
ELASTOLIN
GL. LEGETØJ
MILITARIA
ORDNER
MEDALJER
UNIFORMER

Abningstid:
mandag - fredag 12.00 - 17.00
lørdag 10.00 - 13.00
onsdag lukket

FORHANDLING AF TRADITION
Britains, Heyde, Lineol, Brigader m.fl.
købes og sælges

Ring og spørg! På Tlf: 9813 0177

Krigssangene 1801 og "fædrelandets frivillige sanger" i matrostøj

af Lars Lindeberg

Både for, under og især efter slaget på Reden 2. april 1801 svulmede patriotismen som aldrig før herhjemme. Ligesom selvfølelsen. Og - indrommet - danskerne havde dengang noget at ha' den i - selvfølelsen.

Nationen var endnu ikke reduceret til "et lidet, fattigt land", som den blev nogle år senere. Dobbeltmonarkiet Danmark-Norge - inklusive hertugdømmerne Slesvig og Holsten - strakte sig fra Nordkap til Elben, og det rådede over en af de største flåder i datidens Europa. Ikke en stormagt - så en rimelig stor magt. Allerede ved årsskiftet 1800-1801, da truslen om et engelsk angreb blev åbenbar for enhver, begyndte - ikke blot den militære - men også den moralske oprustning. Kendte og ukendte greb pennen og forfattede krigssange, der skulle styrke forsvarsviljen.

Selv Jens Baggesen, der på det tidspunkt sad i Paris, bidrog med hele tre, som han lod trykke dernede og sende til København. De øvrige sange udkom som skillingstryk eller blev trykt i aviserne herhjemme.

Digterens blodtørst

Også "stud. jur. Ohlenslæger" skrev et par krigssange.

Det var for, han begyndte at stave sit navn med sel og tysk ä. Det var som bekendt også kun et årstid for tyveriet af guldhornene, som inspirerede ham til det romantiske gennembrudsdigt af samme navn. I krigssangene fra 1801 er han knap så poetisk. Til gengæld mere blodtørstig. Hans opfordring til de danske søkrigere lyder råt for usodet: "Vad i Fiendeblod!"

Inspektør ved Landkadetakademiet, kaptajn Werner Hans Frederik Abrahamson

(ham med "Vil du i Verden frem, så buk"), skrev en af de mest populære sange. "Vi alle dig elske, livsalige Fred". Tonen i sangen er dog knap så fredelig, som den første verslinie lyder. For hvis englænderne kommer, så griber vi til våben - og: "Da spares ej Krud./ men Skud på Skud/vi sende vor Fiende Dødens Bud."

Jo, vi sang, så det klang i foråret 1801. Drikkeviserne ved punchebowlen i de populære klubber havde givet god træning af stemmebåndene.

Kraftfuldhed i sjælen

Syngemester Zinck på Det kgl. Teater, der i øvrigt komponerede melodien til Abrahamsons hit, hævdede ligefrem, at fælles sang beforder "Følelsen for sand Ære, Djervhed og kraftfuldhed i Sjælen" - og omvendt modvirker "frygtssom Modløshed".

Netop på Det kg. Teater kom det i begyndelsen af 1801 flere gange til patriotiske demonstrationer.

Når en replik fra scenen, løsrevet fra sin sammenhæng, kunne tolkes ind i den aktuelle politiske situation, besvaredes den med hurrarab og klapsulver fra salen.

Og i midten af marts foreslog en af skuespillerne, Hans Christian Knudsen, teaterets direktion, at man efter forestillingerne skulle synge de nye krigssange som fællessang. Teaterchefen gav tilladelsen til arrangementet 26., 27. og 28. marts. Skuespiller Knudsen sang selv før - iført matrosto! Og bagefter drog publikum syngende gennem gaderne.

I første parket

Patriotismen kulminerede naturligvis under selve slaget, som københavnernes kunne følge fra første parket inde på Toldboden.

Skuespiller Knudsen finder vi nu ude på batteriet Qvintus, hvor han både deklamerede og sang krigssange for at sætte mod i artilleristerne. Om det lykkedes ham at overdøve kanontordenen, er ikke til at sige. Han tilbød også at træde i stedet for den første, som faldt! Men batteriet havde ingen tab, så det blev ikke aktuelt.

Ohlenslæger havde som mange af sine studenterkammerater meldt sig frivilligt til Kronprinsens Livkorps, hvis opgave det var at hælde vand på engelske bomber, hvis de skulle falde i byen.

Han giver i sine erindringer et godt eksempel på den patriotiske stemning, som havde grebet alle:

På vej hjem til skærtorsdagskålen efter slaget blev han af en mand spurgt, hvordan det var gået derude på Kongedybet. "Åh, jo, kære Landsmand", sagde Ohlenslæger og trykkede den fremmedes hånd. "Vore Brødre have kiempet som Løve!"

Da en bekendt trak ham i ærmet og hviskende spurgte, om han var klar over, at manden var en berygtet københavnsk bordelviert, svarede den unge Adam: "Han være, hvo han vil; i dette Øjeblik ere vi alle danske!"

Gammel helteære

Ohlenslæger husker også: "Følelsen af den gamle Helteære til søs havde ganske bemestret sig Nationen og især Hovedstaden. Alle tidens smaalige Laster: Misundelse, Gierlighed, Hovmod, Forfængelighed, Bagtælse, Nag havde som feje Niddinger skjult sig i Krogene. Derimod fremtraadte Brodersind, Velvilje, Vekselsidig Hjælp og Bistand overalt. Fremmede Mennesker, som aldrig havde set hinanden før, trykkede hegejstret hinandens Haand, naar de modtes på Gaden. En ubeskrivelig Munterhed udbredte sig over hele Staden. Der regnede Indfald og Spottegløser ned over Engländerne."

Danskerne opfattede jo ikke slaget som et nederlag. De så Nelsons hvide flag som en overgivelse - eller i det mindste, som om kampen var endt uafgjort. Og vi havde under alle omstændigheder æren i behold. Selv fjenden roste jo vores indsats.

Over 100 sange

Og sangskriveriet fortsatte efter slaget - nu med fokus på hyldelse til de tapre - og sorg over de faldne.

Der udkom langt over hundrede sange 1801. Ikke én af dem synges i dag. Ingen af dem huskes. Men dengang blev de samlet og genudgivet i mindebøger. Den mest kendte er "Hædersminde for den 2den april 1801", som udkom i tre bind, med i alt 132 af sangene. Mange af dem blev også oversat til tysk og sunget i hertugdømmerne, hvor man endnu folte sig som del af helstaten.

Slagets helt, den 17-årige sekondløjtnant Peter Willemoes, hvis krøller skabte mode blandt teenagepigerne i dagens

Sangene ligger alle i et højestemt, patriotisk toneleje - med et aktuelt udtryk kunne man ligefrem sige: en skinger tone.

Tænk til sammenligning på vore senere krigssange, "Dengang jeg drog af sted" fra Treårskrigen og "Frihedssangen" fra Besættelsen. Her går vi nok i krig, men vi demoniserer ikke fjenden.

Til kamp, til kamp

I 1801-krigssangene bliver englænderne stemplet som uhyrer - "hvis morderstrube brøler krig". Men vi skal lære dem.

Her er nogle eksempler på retorikken: "Til Kamp, til Kamp mod de Barbarer. En Nidding hver, som nu sig sparer."

"Afsted! Afsted! Kanoners Skrald Lær Britten Ret!

En Tordenstemme qvale skal
Hans grumme Haan: hver Landsmands
Fald
Ved Britters Liighob hævne skal
Vor Bajonet!
Frem! Lykken kroner Tapperhed,
Frem! Tugter ham, som brød vor Fred,
Vor Ret."

"Det værste Havuhyre (den engelske flåde) må
og skal, ved Thor,
ved Krigsharpenen brat forgaa
og fly vor Jord."

"Kanonen er vort Taleror!"

Vi er ikke bange af os:

"Ha! De stolte skal føle vor harme,
Damer, til værget for Friheden ty."

C.A. Lorentzens arbejdsskitse til maleriet af kampen i Kongedybet. Kunstneren lavede sin skitse fra Vor Frelsers kirkes spir.

*De Britter skal græse og fly,
Der er Marv i de frihærnes Arme,
Til Vaaben alle Mænd
for Fyrste og for Land,
Til Kamp for Arne og Mo,
At sejre eller dø!"*

Ellers så fredelige pastor F. Schmidt udtrykker sig således:

*"Vi danske, norske Somænd gaa
Til Kamp, som til et Gilde,
Ej Voldsmænd kan mod os bestaa,
Vi som for Fædelandet saa,
Thi spå vi Fienden ilde.*

*Ve! Den som haaner Danmarks Flag
Voldgæster Danmarks Kyster
Og den som slaar for uret Sag,
Vee ham på Kampens store Dag
Om blodig Leg ham lyster.*

*Da sende vi ham Knald paa Knald,
Da vanker blodig Pande,
Og Doden hviner i hvert Skrald:
Sorøver, skaalv og se dit Fald
Og fly fra Danmarks Strande".
Selv naturen rejser sig mod briterne;*

*"Torden sambrøle med Torden,
Himmelen sortnes af Damp."*

"Selv Havet fraader af Harmie."

Defensionens Dannevirke

Man drager historiske paralleller. Kongedybet sammenlignes f. eks. med antikkens Thermopylae og defensionens blokkibe med Dannevirke.

Men det er først og fremmest danmarkshistoriens helte, der bliver taget til indtægt for nutidigt dansk heltemod. I krigsangene jongleres der med helteglorier: Knud den Store og Svend Tveskæg - de erobrede jo England, Peder Skram, Danmarks vovehals, og Cort Adler, Niels Juel, Peter Tordenskjold og Ivar Huitfeldt på Dannebrog.

Ikke alle sangskriverne stoler dog på publikums historiske forkundskaber. Når Knud Lyne Rahbek f. eks. i en af sine sange, skriver "Lidet skal det fryde dem, som tør gæste Frederiks Rede", så finder han det nødvendigt i en fodnote at forklare, at det altså er Frederik 3. og Københavns belejring 1659, han sigter til.

Too much for me

Flere af krigsangene synger med på melodien om, at Nelson var i vanskeligheder, da han sendte sin parlamentær til kronprinsen. F. eks. Rasmus Christensen Nyerup:

*"Da hejser Hr. Nelson hviden Flag,
Ej lyster ham længer at kæmpe,*

*For bragte han Trussel og Hadingsord,
Nu heller han fører med Lempe".*

Eller i en anden sang:

*"Halvfemte Times blodig Slag
Var nu forbi
Og Nelson hejste hvide Flag:
"Too much for me!"*

Digteren, A. Jørgensen, er ikke for ingenting translator af profession. I en fodnote bringer han både lydskrift og oversættelse af Nelsons replik.

Sagtmodig tone

I de sange, som er skrevet efter slaget, er tonen lidt mere sagtmodig.

F. eks. Abrahamson:

*"Være Fed med Eder alle
Dem vi så i Kampen faldt
Hver saa uforsagt og glad
Stred for Konge, Land og Stad
I det rædselsfulde Møde
Kækt i stode, faldt og døde,
Tak for eders Heltemod
Tak for hver en Dråbe Blod
Evigt er jert Eftermæle."*

I den mere kuriøse ende blev der også udgivet en skæmtevis, der foregiver at være en samtale mellem to af byens letlevende damer, som og jeg citerer: "formedels krigeri-

Udsnit af J.F.Clemens kobberstik efter C. A. Lorentzens maleri af kampen på Københavns red

ske Tider, ingen Sogning haver havt."

Sangskriverne

Hvem skrev de mange sange? Ja, foruden de allerede nævnte Baggensen, Ohlenslager og Rahbek var der andre kendte professionelle navne som: Frederik Hoegh-Guldberg, Thomas Thaarup, Enevold Falsen, Christian Sander, Schack Staffeldt, Pram, Rasmus Nyerup. Men der var også mange ukendte amatører som toldinspektoren i Middelfart, og C. Michaelsen, typograf, Tilmed et par damer: Johanne Holm, præstekone, og Juliane Marie Jessen, frøken.

Sidstnævnte blev i øvrigt vinder af konkurrencen 1819 om en ny nationalsang. Hendes sang hed: "Danmark, Danmark, hellige Lys, himmelske Fryd". Det var til den konkurrence, Grundtvig skrev "Langt højere Bjerge", til den populære melodi til "Vi alle dig elske, livsalige Fred".

Kendte melodier

De fleste af sangene blev skrevet til melodier, som i forvejen var på alles læber. En slags datidens hitliste.

I Hædersminde-samlingen er der 6 sange på melodien til Kong Kristian, 3 synges på melodien til Marseillaisen, 10 på den populære melodi til "Vi alle dig elske, livsalige Fred" og hele 11 med genbrug af melodien til "Røfs Skattekonger". Denne melodi blev komponeret af Johan Ernst Hartmann til et skuespil af madam B.C. Boye, "Gorm den Gamle" fra 1781. Vi kender melodien i dag fra den færøske nationalsang. Hartmann giver omkvædet som fanfare eller touche, hvilket sandsynligvis har lokket sangskriverne til at bruge melodien så flittigt. Det lod så flot.

Patriotismen gav sig mange andre udslag end sangene. Pigerne satte krøllerne à la Willemoes og broderede søheltenes navne op deres kjoler. Fiskekonerne på Gammel Strand nejede, når "Provstenens" tapre kaptajn Lassen kom forbi.

Den kgl. Porecelensfabrik fremstillede puncheboller med et rundmaleri af slaget efter C. A. Lorentzens forlæg, og Frederiksværks Jernværk smedede mindesabler med patriotiske indskrifter.

Og på Fritzoes Værk i Norge støbte man en "mindeovn" for slaget på reden med indskriften: "Gud og den retfærdige sag, 11 april MDCCC1" og med to kanoner over kors og kanonkugler i relief.

Tapperhedsmedaljer blev der også slået - både til officerer (i guld) og til menige (i sølv).

Og Ohlenschläger skrev en dramatisk situation, "Anden April 1801", om en ung sø-officer, der efter slaget stolt erklærer sin pige sin kærlighed: "Fra Vaabenbrag fra de glatte Lag i Elskovs bævende Favntag".

Stykket blev indleveret til Det kgl. teater, men digteren fik det i hovedet igen.

Begravelsen

Begravelsen af de faldne fra slaget påskedag 5. april blev også en - i øvrigt vel iscenesat - patriotisk manifestation.

De engelske bombefartøjer lå stadig truende derude i Kongedybet. Netop den formiddag afbrændte englenderne endnu et af de erobrede danske skibe, og våbenstillandsforhandlingerne var fortsat i gang.

Mens klokkerne ringede fra alle kirker bevægede ligtoget sig fra Søkværsthuset på Christianshavn, over Knippelsbro, op ad Købmagergade, ud gennem Nørreport og videre ad Farimagsvæjen til Holmens kirkegård. Og trods slet vejr med blæst og byger, af og til med hagl, fulgte en stor menneskemængde.

Til sørgehøjtideligheden ved den store fællesgrav var der skrevet tre nye sange og her møder vi igen vores ven, skuespiller Knudsen. Det er ham, der synger for. Og så træder fem hvidklædte unge piger frem til graven og strør blomster på kisterne.

Mindesmærket - Knudsen får en idé

Det er der også en anden af deltagerne i sørgehøjtideligheden, der gør. Næmlig kobberstikkeren Gerhard Ludvig Lahde.

Ligesom Knudsen havde han fulgt slaget fra batteriet Quintus - og havde tegnet en skitse af, hvad han så. Nu besluttede han på grundlag af skitsen at lave et kobberstik, som skulle sælges til fordel for et mindesmærke på graven på Holmens kirkegård. Og allerede næste dag kunne man i Berlingske Tidende læse om subscriptionsen. For 3 rigsdaler kunne man købe både kobberstikket og et digt om slaget.

Så det er altså Lahdes fortjeneste, at vi i dag har det smukke mindesmærke af Johannes Wiedewelt ude på Holmens kirkegård.

Skuespiller Knudsens idé var at drage land og rige rundt med en mindehøjtidelighed som den på kirkegården med det formål at samle penge ind til de kvæstede og de faldnes efterladte.

Og her skulle de hvidklædte piger, der havde gjort så stærkt indtryk ved begravelsen på Holmens kirkegård, indgå som et fast indslag i højtideligheden - et tableau vivant.

Levende billeder

Den slags "levende billeder" - eller attitudekunst - var på mode i datiden. Nelsons elskerinde, Emma Hamilton, var en af kunst-artenes stjerner. Hun optrådte gerne stående i en stor, sort kasse med en bred guldramme, belyst med vokslys. Hun var klædt i hvide gevandter og lod i et fastfrosset øjeblik - sit

velskabte legeme stivne udtryksfuldt i smukke skulpturelle former.

Vi havde også en hjemlig stjerne i attitudekunst, nemlig Ida Brun, datter af storkøbmanden Constantin Brun og hans kone, Frederikke. Under en fest, som ægteparret i foråret 1801 gav for officererne fra slaget på reden, dansede hun rundt og overrakte hver af dem en buket. Og opdagede så, at der manglede to. Da tog hun sin egen laurbærkrans af hovedet, delte den i to - og overrakte den ene til Lassen, den anden til Willemoes.

Dannebrogsvalfart

Da teatersæsonen var forbi i maj 1801, indledte skuespiller Knudsen sin turné. Han kaldte den Dannebrogsvalfarten. Han holdt i alt 61 mindehøjtideligheder rundt om i kongeriget og i Slesvig. Som oftest i lokale kirker, men også i rådhusale og teatre. Han fik oven i købet orlov fra teatret, så han kunne fortsætte hele efteråret 1801.

Knudsen var en praktisk mand. I sin vadsæk medbragte han en arbejds tegning til den piedestal med urne, som var målt punkt for tableauet i højtiden. Så kunne lokale håndværkere flikke den sammen på stedet. Dannebrogslaget, der var draperet bag opstillingen, bragte Knudsen selv med.

Knudsen havde også fået fortrykt en plakat med programmet for mindehøjtidelighederne. Det var nemlig det samme fra sted til sted. Tomme felter til datoer for arrangementet og navnet på den lokale taler og billetsælger kunne så udfyldes, efterhånden som aftalerne kom i hus.

Enker og veteraner

Programmet indledtes med et stykke musik. Derefter sang man to krigssange. Midtvejs i programmet holdt den lokale præst en tale. Så sang man igen, denne gang en gravsang og en taksigelsessang, og man afsluttede med endnu et stykke musik.

Tableauet blev vist under en af sangene i anden halvdel af højtideligheden.

Det var lokale unge piger, eventuelt også børn, der optrådte i tableauerne og bekransede urnen på piedestalen, og hvor det var muligt brugte Knudsen også veteraner fra slaget og deres pårørende i den gode sags tjeneste.

F.eks. havde han til højtideligheden i Nykøbing Sjælland 4. december 1801 fået fat i seks hårdt sårede sokrigere, der kom med deres krykker og forbindinger samt en ung sortklædt enke, der havde mistet sin mand i slaget kun få dage efter brylluppet!

En rigtig tåreperser. Ikke et øje var tørt. Så folk kom til lommerne, men det var jo også hensigten.

I alt indsamlede Knudsen 14.656 rigsdaler og 14 skilling, som blev sendt til den så-

Den fortrykte plakat, Knudsen brugte til sine arrangementer. Dato og navn på hovedtaler og lokal billetsælger kunne indføjes, efterhånden som aftalerne kom i hus.

kaldte Kvæstede-kommission med minuti-øst forte lister over bidragyderne.

For indsatsen tildelede kronprinsen Knudsen medaljen Pro Meritis i guld. Det kgl. Teater gav ham en beneficeforestilling og hans publikum hædrede ham med titlen "fædrelandets frivillige sanger".

1807-14 genoptog han med stor succes sin patriotiske indsamlingsvirksomhed, men det er en anden historie, så vi sætter punktum her.

Kilder:

Hædersminde for den 2den april, I-III, 1801.
Sange ved Fædrelandshøjtidene, Danmarks

2den april til admindelse. Sjungne, samlede og udgivne af H.C. Knudsen, kongelig skuespiller, 1802.

Soren Mentz (red): Kampen i Kongedybet, slaget på reden, 2001.

Thomas Lyngby: Den sentimentale patriotisme, 2001

Inspiration:

Flemming Conrad: Konkurrencen 1819 om en dansk nationalsang. I Dansk Identitetshistorie, bind 2. Et yndigt land, 1789-1848, red. Ole Feldbæk.

Inge Adriansen: Nationale symboler i Det Danske Rige I og II, 2003. (Slaget på Reden bind II, side 325)

Entertaineren

Hans Christian Knudsen blev født 4. marts 1763. Han kom i lære som murer og stenhugger 1776 og blev udlært (zünftlig) 1779. Men han ville helst være skuespiller. Allerede som lærling søgte han ind på Det kgl. Teater - men blev afvist.

Han fik dog brugt sine talenter som entertainer og iscenesætter af teatraliske høstgilder på Jegerspris slot, arveprins Frederik og prinsesse Sophie Frederikkes sommerresidens, og takket være arveprinsens indflydelse fik han 1786 et job på teatret.

Knudsen debuterede som Oldfux i Hølbjergs Den Stundesløse 14. dec. 1786, og han blev hurtigt publikums yndling på grund af sit humoristiske talent. Han lavede numre på scenen, ofte groteske påhit. Og så havde han en fortrinlig sangstemme, høj bas.

Under en forestilling 1798 hoppede han ud af rollen og bekransede en kollega for at forson sig med ham. Han var blevet beskyldt for at stjele kollegaens roller. For den eskapade blev han straffet med 4 dages disciplinærstraf i Blåtårn, Frederiksholms arrest.

Arveprinsen gav ham 1802 jobbet som fergemand i Jegerspris, og fergegården blev i folkemunde kaldt "Baroniet Knudsenborg".

Knudsen døde 1816 efter lang tids sygdom.

Artiklen er oprindelig holdt som foredrag den 28. januar 2006 i Under Kronen på Holmen i 1801-komiteen, som har til formål at undersøge forhold omkring Slaget på Reden, den 1. april 1801.

Krigsspilletets gentleman

Det var i tidernes morgen P. Steen Jacobsens skyld, at jeg kom til at spille rigtig krigsspil, idet det var igennem ham jeg fik min første kontakt til Chakotens krigsspilsgruppe. Siden forte det til, at jeg også blev medlem af Chakoten. Det var altid hyggeligt at tale med Steen. Han havde altid en god historie og var altid hjælpsom overfor alle, især os "unge" i krigsspilsgruppen. Steen var for mange "the Grand Old Man", som man inden for krigsspillet så op til som en af pionererne i Danmark.

Især bør vi erindre og takke ham og Olaf Hasselager, som dem der skabte grundlaget for Chakotens 1848 regelsæt, der stadig spilles.

Steen opbyggede sammen med sin søn to store krigsspilshære af henholdsvis danskere og slesvig-holstenere (insurgenterne), sidstnævnte forstærket med tropper fra flere af de andre deltagende tyske stater. Som figurer anvendtes hovedsageligt konverterede Hinton Hunt 20 mm figurer. Steen havde også hære fra andre perioder. Ved flere lej-

ligheder blev Chakotens weekend-krigsspil afholdt hos Steen i Hillerød, desværre for jeg selv blev medlem af foreningen. En af de første gange, hvor jeg mødte Steen, var han så venlig at give mig en håndfuld af sine figurer, som senere var grundlaget for mine egne første spæde forsøg med 1848.

Senere kom jeg i bestyrelsen med Steen, og her var han igen den venlige gentleman,

han nu engang altid var.

Steen Jacobsen har vendt sit sidste rallebæger på jord, men jeg er sikker på, at han i sin himmel nu vender rallebægre med alle krigsspilletets andre "Grand Old Men", som er gået for ham, med piben tændt, sit muntre blik i øjet og en lille anekdote på læben.

Jørgen K. Larsen

Frederik den Syvendes March ved Jægerspris 2006

af corporal Leif Christensen,
Company B

Reenactment er mange ting, men ét af aspekterne er at mærke på sin egen krop, hvordan det var at deltage på samme præmisser i netop den konflikt eller periode, man har valgt at være med i.

En ting, man gjorde meget under den Amerikanske Borgerkrig, var at marchere. Det var ikke unormalt at gå 20 – 30km, for derefter at gå lige over i kamphandlinger. Eller endelig at nå frem efter en opslidende march og så få en ordre – "Round about face" eller "Countermarch", dvs vende om for derefter at gå i modsat retning. Det har nok ikke været kloget for den menige at tænke så meget over det, bare udføre ordren.

Den 21. august 1862 begav 15th Wisconsin sig ud på en march, der begyndte i Iuka, Mississippi, og strakte sig 400 miles til Louisville, Kentucky. Det tog 37 dage, og de sidste to uger gik de på halve rationer og kun lidt vand.

Hvis man skal kunne sætte sig i deres sted, er der ikke andet at gøre end at iføre sig det samme tøj og fodtøj, musketten over skulderen og begive sig ud på en marchtur. Hvert år i starten af april, afholdes Frederik den Syvendes March i de naturskønne omgivelser ved Jægerspris. Man kan vælge 10, 20 eller 30 km turen, og vi vælger selvfølgelig de 30.

Det er blevet en fast tradition, at der deltager syd (16th, Tennessee) og nordstatssoldater (15th, Wisconsin) i marchen. Der plejer også at deltage et par kavalerister, der dog lader hestene gøre arbejdet, mens de selv lægger bagdel til. Denne gang var to med fra 2nd, U.S. Cavalry.

Det er et flot syn, når der kommer en deling med fane osv. marcherende igennem skoven. Vores Bugler (hornblæser) var forhindret i at deltage i selve marchen, men kom og gav os en standsmæssig afgang. Vi mødte ham lidt senere, hvor han var kort i forvejen,

hvor han blæste signalet "Double quick march" – det blev dog på det groveste ignoreret!

Forste pause var efter 12 km, næste efter 10 km og derefter det sidste stykke på 8 km, der føles som de længste. Da stierne på et tidspunkt blev til grusvej, mødte vi et 30 km skilt. Nu mente nogle, at vi vel måtte være i mål, men da der lidt senere stod 40 km, var det jo nok bare en hastighedstavle!

Sådan en tur er en rigtig god mulighed for at afprøve at gå længere med udstyret på og i de tidssvarende sko, såkaldte "brogans". Officererne går i støvler.

Tempoet som ved en normal spadseretur. Ingen ihætt her. Det er dog tilladt at spørge om tilladelse til at angribe næste bakke for fuld udblæsning.

Det er sjovt, som kilometerne forsvinder bag en, når man er i godt selskab. Der bliver fortalt historier og sunget sange undervejs. Sangene er de samme, som de sang dengang, og er en fast bestanddel i vore ture. Og der synges naturligvis efter kopier af de sangbøger, som de dengang brugte i regimentet.

Det var som sædvan, nogle der var plaget af vabler, men de bed det i sig og faldt forte.

Man kan læse mange beretninger om marcher under krigen, hvor antallet af soldater faldt støt undervejs. "footsore" eller ødelagte folder var en meget almindelig sygdomsgrund under borgerkrigen.

Vi havde vores nurse med på turen, og hun havde hjulpen klar, hvis det skulle være nødvendigt.

Et ekstra pift i oplevelsen er, at der undervejs indtages et tidstypisk måltid, det vil sige tørret kød, polse, æbler og brød. "Hardtogs" en slags beskojter, er en fast ingrediens i vores "haversacks", brødposer. Og så vand, vand og vand.

Okay da vi var kommet i mål efter cirka seks timer, nød vi en kølig pilsner i arrangørernes foreningshus. Mere fanatisk er man vel ikke –

Et lille hvil i højt humør

Kunne Du have lyst til at deltage?

Der er ingen forudsætning for at deltage i foreningen, at man kan gå 30 km eller ligner Rambo. Der gøres alt for, at alle kan deltage med de forudsætninger, man nu en gang har.

Hvis man har lyst at prøve at være med, er det som regel muligt at låne sig frem til udstyr i starten. Der er en del ekstra udrustning blandt foreningens medlemmer. Men får man blod på tanden og vil spendere små 2.000 kr, er man rigtig godt i gang. Så har man faet jakke, bukser, seler, kasket (forage cap), bælte med spænde og en vanddunk. Alt perfekt replica.

Det kan erhverves hos <http://www.reenactorshop.com>, som er et dansk postordre-firma. Udover det er en musket en god ide, det er dog ikke en betingelse i starten. En ny Springfield musket, fremstillet i Italien, kan fås for knap 4.000kr, men man kan bruge andre lignende geværer. Blot de har tre bånd og er fra den periode.

Der er ingen månedlige møder eller krav om fremmøde, men vi mødes nogle gange om året til drill træning, og ved de "store" begivenheder i løbet af året plejer vi at være tæt på fuldtallige. Lejre den 27.-28. august er et af dem. Desuden er der et par møder om året, og for nylig afholdt vi "Drill'n Grill", som er en træning i drill (ekstersits) afsluttende med felles grill og hygge. Det blev afholdt i perfekte omgivelser i Karlebo, ved en rideskole ejet af en af kavaleristerne.

Interesserede henvises til at kontakte vores Captain Jan Kronby (15th Wisconsin) på tlf. 48181026 eller vores nye enhed: "Federal Brigade", som er en styregruppe for de samlede Nordstatsenheder, på dyre@nordstaterne.dk eller se mere på <http://www.nordstaterne.dk/>

Der kontrolleres omme fædder, samtidig med der bliver fyldt lidt brændstof på.

Perryfigurer

Krigsspilsfigurer i 28 mm har efterhånden nået et niveau, så man tror det er løgn. Med portrætlighed for de højere officerer osv. Blandt de bedste er figurerne fra brødrene Perry, som her nedenfor angiver, hvad de har udgivet til dato for blot slaget ved Waterloo. I forvejen er udkommet figurer for Nassau, Holland/Belgien og Brunswick. Det er meningen at udgive samtlige figurer, som man måtte behøve for at gengive det berømte slag. Og det formodes at ville tage op mod 10 år at nå hele vejen igennem!

Skulle nogen - mod forventning - ikke kende uniformerne fra tiden, så sælger Perry også de bekendte plancher af Peter Bunde, som giver alle de fornødne oplysninger.

På Perrys hjemmeside kan man følge med i udgivelserne og se både greens og bemalede figurer. Også deres øvrige serier er en nydelse blot at se på. Der er alt fra samuraier, englænderne i Sudan mod den gale Mahdi, Amerikansk Frihedskrig, Engelsk Borgerkrig, Agincourt til Creey, Skotsk Borgerkrig samt Korstogtiden med tilhørende vantro horder.

Prøv at besøge deres hjemmeside <http://www.perry-miniatures.com/index2.html>

French Napoleonic Army 1815, designed by Alan Perry

This range will cover Line and Guard, infantry, cavalry and artillery with all figures wearing campaign dress. I'll be releasing a mixture of infantry, cavalry and artillery consecutively, so you won't have to wait too long to be able to create Divisions or even Corps.

As they'll be in the Bardin regulation uniforms most of the figures can be used from 1812 onwards.

Some packs of Voltigeurs won't have the short sword as these had been officially discontinued since 1807, although the order had little effect.

Napoleon and Staff part 1 (this includes Napoleon, Ney leaning on table,

Soult, Drouot, Colonel Gourgaud, Hussar officer acting as ADC and map table)

Mounted Corps Commanders (d'Erlon, Reille and Lobau).

Generals of Division. Mounted Generals of Division (Prince Jerome Bonaparte,

II Corps, Quiot, I Corps and Marcognet, I Corps, Mounted Generals of

Division and Brigade (Bachelu, II Corps, Foy, II Corps and General of

Brigade Campi, II Corps)

Mounted ADC's.

Mounted Infantry Colonels.

Infantry Regimental command (Eagle bearer, 2 Eagle guards, officer, drummer and

sapper).

Infantry Battalion command (2 officers, 2 Fanion bearers, 2 drummers).

Voltigeurs/Grenadiers skirmishing.

Voltigeurs skirmishing, greatcoats, no short sword.

Fusiliers, March Attack.

Fusiliers March Attack, greatcoats.

Voltigeurs/Grenadiers, March Attack

Voltigeurs/Grenadiers, March Attack, greatcoats.

Line Infantry NCO's (3 advancing, 3 standing, half in greatcoats).

Infantry casualties.

Foot Artillery - 6 pounders.

Infantry "hired help" for hauling guns, resting.

Chevaulegers Lanciers of the line.

Marcognet
I Corps

Quiot
I Corps

Prince Jerome Bonaparte
II Corps

G. of Brigade Campi
II Corps

Foy
II Corps

Bachelu
II Corps

Grenaderhue og kasak omkring 1700

Tekst og forsideillustration af Søren Henriksen

I 2004 gjorde museumsinspektør Lene Host-Madsen, Københavns Bymuseum, et enestående fund under udgravning af Mærskgrunden ved Esplanaden for opførelsen af en ny kontorbygning.

Under Frederik 5 blev området ved Kalleboderne under landindvindingen til bygning af den såkaldte Frederiksstad opfyldt med skrald fra København. Da området var særdeles fugtigt og lavvandet, har det betydet at mange ting som feks, tekstiler, som ellers ville være gået til, i dag dukker op i forbløffende god stand. Trist at der ikke var tid til at udgrave hele området, men godt at denne genstand blev reddet.

Et for militærhistorisk interesserede unikt

Nyudgravet grenaderfront ca. 1700

fund fra udgravningen er et forstykke/ frontplade til en grenaderhue fra antageligvis omkring 1700. Tekstilstykket er udsmykket med broderier, der viser den (nord)jyske løve med 9 hjerter under omfattet af en (lov)krans og med en granat broderet overst. Målene er ca 18 x 23 cm. Stykket synes ud fra huller i kanten at have været fastgjort til noget på bagsiden, måske en plade eller selve posen/huen bagved.

Huen må have tilhørt en grenader fra Jyske geworbne Infanteriregiment og være blevet smidt ud fra en rengøring i måske Kastellet, som jo ligger lige ved siden af fundstedet. Men det skraldkæs, som fronten stammer fra, kan dog også være hentet fra hele det daværende Københavnsområde.

Dateringen kan, da huen ikke har nogen kongelige initialer, ikke gøres nøjagtigt, men fundet må stamme fra en hue fra slutningen af Christian 5s tid og for ca 1709-1712. Der kendes tre samtidige illustrationer med en lignende lav frontplade, et maleri fra 1701 i Norge (Frederikssten), en tegning fra samme sted og et af stikkene fra Lovendals begravelse 1703 (det, hvor man ser hans kiste blive båret i land, medens nogle små grenaderer, antageligvis fra Fodgarden, står

og præsenterer gevær). Den typiske grenaderhue fra 1700tallets midte, den såkaldte mitrehue, som man feks, ser på billedet af kronprins Christian (6) ca 1726 og figuren af Grenaderecorpset hos Worgewitz 1729, er indført vel en gang efter 1712. De høje grenaderhuer med forgyldt skilt, som man ser Grenaderecorpset med ved Lovendals begravelse, blev specielt lavet til dette fornemme garderegiment, og er muligvis som en efterligning af samtidens janissarhovedbeklædninger.

Grenaderer indføres som bekendt under Skånske Krig, og de får straks karakteristiske hovedbeklædninger, huer nævnes udtrykkeligt i kilderne, som udmærkelsestegn. Man ved dog, at Fodgardens grenaderer i 1686 bar bredskyggede hatte med guldgaloner, ikke specielle grenaderhuer. Samme ser man også i andre lande på dette tidspunkt, så forklaringen, at grenaderhuernes indførtes for at lette kast med håndgranater, er en nok myte.

Farverne, som forsidefigurens huepose og -bund har fået, er ret gætværk. Ligeledes kan posen have været stivet mere af, som man feks, ser det i Frankrig og Sverige.

Den viste figur er vist i en såkaldt kasak, et overklædningsstykke, en overfrakke/kjole ville man måske kalde det i dag. Sådanne overklædninger indføres under Skånske Krig med betegnelser som regnkjole, pickjole og pajkjol. Pickjole nævnes også for Fodgarden 1686, men om der har været forskellige modeller gennem tiden er usikkert, men nok sandsynligt. "Pierock" blev for Garden til fods udskiftet med kasakker ved befaling af 7. februar 1682. Og ændres til

surtout (kjole) 2.8.1702. Gardens kasakker synes dog bibeholdt eller gemt, idet de antageligvis tages i brug under felttoget 1710. Danske soldater i kasakker kendes feks. fra beskrivelserne af de danske tropper i Irland. I et irsk brev omtales de danske tropper i Irland 1690: "The Prince of Wirtemberg came hither on Tuesday, and Duke Schomberg met him with great state and ceremony. The Prince is a jolly man, much like Prince George. All the Danes are comely proper men as can be seen; the foot are everything that can be wished for by a general - lusty, healthy, rugged fellows, well disciplined, well clothed, very neat and cleanly, arms as bright as silver, all firelocks, a cuttock (cartouch ?) boxes, their colour green lined with red, blue lined with white, grey lined with blue and grey lined with green, and every man a cloak, or such a cloak as the Dutch Guards wear, and you shall not see a man with a hole in any part of his clothing; those I see of the horse are white lined with white and buff waistcoats."

Udformningen af kassakker synes at have været lidt forskellig fra land til land. Man mener, at disse overklædninger indførtes i Nordeuropa som følge af den lille istid, som kom i slutningen af 1600tallet. Kasakker forsvinder fuldstændigt ud af hærens mundering efter 1708, og feltkapper indføres først under napoleonskrigene, medens specielle vagtkapper først indføres fra omkring 1750.

Lukningen af de danske kasakker skete enten med kamper, som vist her, eller med et hægte-mallesystem.

Danske infanterister cirka 1700 til 1709, den første i kasak. Skitse tegning af Søren Henriksen.

Her finder du alt til støbning af tinsoldater m.v.

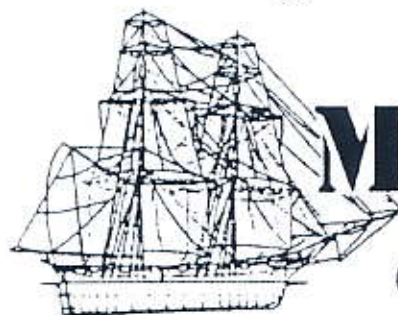

masser af forme til forskellige
soldater, fantasifigurer, skakspil
støbeskeer, tin, klemmer
og tilbehør m.m.m.

Vil du selv lave forme har
vi alt, hvad du skal bruge.
Silicone, der tåler 350 gr.
voks, modellermaterialer m.v.
- og 10.000 andre spændende
ting og sager.

Kig på vor hjemmeside
og besøg os, når du er i

København

**MODEL
& HOBBY**

- siden 1948

Frederiksborggade 23 - 1360 Kbhvn. K

Tlf./fax (+45) 33 14 30 10

Åbent: mandag, tirsdag, torsdag fra kl. 11 - 17,
fredag til kl. 17.30 & lørdag kl. 10 - 13

ONSDAG LUKKET

www.model-hobby.dk

Chakotens mødeliste

Vore møder vil fremover finde sted i Garnisonsbiblioteket, Kastelet. Se evt. beliggenhed på kortet på Chakotens hjemmeside. Bemærk i øvrigt det ændrede mødetidspunkt, som gælder fremover. Se herunder.

Onsdag den 4. oktober:

figuraften med causerier om figurer samt anvisningssalg med bl.a. effekter i den forbindelse.

Lørdag den 28. oktober:

Miniaturemilitær. Kastelets "fødsdag", hvor Kastelet som vanligt diventerer med forskellig militær underholdning, og Chakoten deltager med figurudstilling og opvisning af stobning, bemaling osv. Noget for alle at se på. Se nærmere andetsteds.

Onsdag den 1. november:

"Svend Nielsen - og så ham Napoleon." Ikke mindst vil det handle om Svends figurunivers omkring den lille store korsikaner og hans farverige tid.

Lørdag den 18. november:

kl. 13-16. Anvisningssalg i Hestestalden, Kastelet. Fortrinvis bøger.

Onsdag den 29. november:

Kl. 18.00. Julemøde. Julemødet vil ikke finde sted i Garnisonsbiblioteket, men hvor det så bliver, vides ikke helt endnu.

Foredrag starter kl. 19.00.

Biblioteket er åbent for Chakotens medlemmer fra kl. 18.00, hvor der f.eks. kan lånes og aflæses bøger. Er døren låst, skal man blot ringe på.

Moderne søges fremover afsluttet senest kl. 22.00.

Ghoul artillery fra Olleys Armies. 28 mm figur af Bob Olley. <http://www.olleysarmies.co.uk/workbench.html>

God gang i anvisningssalgene

Som vi tidligere har været inde på det, er der nu ved at være basis for anvisningssalg i et noget større omfang, end vi har set det gennem en årrække. Vi vil således i efteråret fortsætte de allerede påbegyndte salg fra boerne efter Svend Højberg Nielsen og Einar Hansen.

Der vil således være anvisningssalg i forbindelse med figuraftenen onsdag den 4. oktober og et særskilt anvisningssalg lørdag den 18. november kl. 13-16 i Hestestalden, Kastelet.

Lige som vi gjorde i første omgang, vil vi annoncere listerne med billeder på vores hjemmeside samt sende lister via mail til de medlemmer, vi har mailadresser på. Har man ikke mailadresse, eller ønsker man listerne på papir, kan man få auktionslisterne tilsendt mod at indsende en adresseret A4 kuvert frankeret med kr. 5,50 til Lasse Arnold, Kirkebroen 9, 2650 Hvidovre.

Det er sørgeligt, når anledningen for det udbudte er dødsfald og dermed savn af vellidte og ofte mangeårige medlemmer, til gengæld kommer effekterne så videre til andre medlemmer og bliver dem til gavn, frem for formentlig at kaste meget mindre nytte af sig, ja måske ligefrem blot blive kasseret af uinteresserede.

I sommer har vi modtaget nye partier af effekter - denne gang fordi et par medlemmer har villet rydde lidt op og udskille bøger og andet. På den konto er vi blevet betænkt af vores æresmedlem, Christian Würgler Hansen, med en fin samling bøger og af Jan Poul Petersen med en samling figurer og samlesæt. Og helt fra Schweiz har I. Elsmark sendt et komplet sæt af de smukke Augé-plancher med figurer fra napoleonstiden. Det er sjældent i dag at kunne erhverve det samlede sæt.

Selskabet bringer de tre herrer vor store tak for deres generøsitet..

HCW

Modelbauwelt i Hamburg

Igen i år er der Modelbauwelt i Hamburg, hvor alt i modelskibe, -tog -fly og biler mm. udstilles.

Lørdag den 25/11. 2006 kører bussen direkte til messen.

Opsamling Lyngby Station kl. 05.45, Københavns Hovedbanegård kl. 06.15.

Olby Station kl.06.45, Ronnedede ved afkørslen kl. 07.15.

Tappernoje ved motorvejen kl. 07.45, og Højmølle Kro kl.08.15.

Hjemkomst til København ca. kl. 24. 00.

Pris for turen kr. 339,- pr. person inklusiv transport, færgeoverfart og indgang på messen. Ønskes et rundstykke + wienerbrød på turen koster kr. 20,- og skal bestilles sammen med turen.

Grupper på over 10 personer, der bestiller og betaler samlet, får en person gratis med.

Vi prøver igen med en weekendtur i forbindelse med Modelbauwelt! Afrejse fredag eftermiddag, ankomst til hotellet i Hamburg fredag aften og hjemrejse søndag eftermiddag. To dage messebesøg, rundtur i Hamburg, eller besøg på et af de mange julemarkeder! Pris pr.person i dobbeltværelse kr.1.750,- inkl. ophold, transport og morgenmad. (tilleg for enkeltværelse kr. 750,-). Bestilles senest den 16/10 2006.

Der kan evt. hentes flere oplysninger på www.hamburg-messe.de

For at turen kører, skal der være minimum 35 personer med.

Tilmelding til Køge Bugt Rejser. (evt.på mail, info@ski-bussen.dk)

Med venlig hilsen

Jan Meyer.

PS. Man kan også henvende sig til undertegnede på tlf 33 22 03 11 om aftenen.

En lettere frustreret redaktør

AT SEPTEMBERNUMMERET IKKE ER ÅRETS UDVIDEDE NUMMER, ER SELVFOLGELIG REDAKTØRENS FEJL, MEN ALLIGEVEL, STØRSTEDELEN AF DET LOVEDE MATERIALE DUKKEDE ALDRIG OP, OG BLANDT DET LEVEREDE VAR EN DEL SÅDAN, AT DET SKAL UDVIDES OG RETTES GANSKE BETYDELIGT. DERFOR ER SEPTEMBER BLEVET, SOM DET ER, OG MAN MÅ SÅ SE, HVAD DECEMBER KAN BRINGE..

Otto Bache har på sit storslåede maleri afbildet Livgardeeskadronen i revuepåkledning 1848 under indskibningen i Korsør på vej til krigsskuepladsen (se side 54)

Painted by John Morris

Painted by George Hatzopoulos

Perryfigurer: Krigsspilsfigurer i 28 mm (se side 77)

En Gardist 1849. Våbenhistorisk Årbog 1992. Fra en serie håndkolorerede, og meget sjældne tryk af ukendt proveniens med illustrationer af hele den danske hærs uniformering 1849. Serien er den eneste og mest pålidelige samtidige dokumentation af tidens uniformer. Mantelsækken var i 1848 rød og ikke som vist blå. Formentlig var den dog blå i 1849, som her afbildet. [Våbenhistorisk Selskab, der har udgivet 11 (kavaleri samt artilleri - med fortrinlige kommentarer ved Rolf Christensen) af seriens i alt 48 afbildninger, kunne indhøste anerkendelse ved at publicere de resterende plancher med tilsvarende kvalificerede tekster. Køen er serien måske ikke grundet den ringe farve kvalitet, der er anvendt til kolorering. Men serien er unik og forbavsønde lidt kendt (Red.)]

Maleri af Ditlev Conrad Blunck (1798-1854) "Afsked - en gadescene", hvor det næppe er kæresten hjemme fra sognet, som gardereren tager afsked med uden for bygningen, all imens dyrene forsyner sig. Bukserne er her vist i samme farve som kolletten, hvor de ellers andetsteds vises lysere.

En Officer, 1849 Våbenhistorisk Årbog 1992. Fra samme serie som gardisten 1849. En overmaling vanskeligere synligheden af det kongelige navnetræk på pistolhylstrene.